

SPECIAL

JESTEK
KDE DOMOV MŮJ?

OBČASNÍK
ROVERSKÝCH
KURSŮ LŠ

ROČNÍK 6
ČÍSLO 2

**M. VOSÁTKA
GRIZZLY**

Kde domov můj?

Je tomu pár dní od chvíle, kdy autor následujících řádek oslavil své pětáosmdesáté narozeniny. Jestli bych měl právo udělit mu k tomuto jubileu indiánské jméno, pak vím, že by muselo znít nějak takto „ten který celý život hledá“. Následující řádky jsou toho jasným dokladem. Plné výzev k objevování, pátrání a hledání našeho místa na Zemi. Plné možností, které nám nabízí příroda.

Bobo

Mirko Vosátka – Grizzly (1911)

Narozen v Terstu. Studoval v Praze. Po maturitě na gymnáziu absolvoval přírodovědeckou a novinářskou fakultu univerzity Karlovy. Za život vystřídal několik povolání. Byl biochemikem, redaktorem, krajským konzervátorem ochrany přírody,... Skautovat začal v roce 1920 v 5. pražském oddíle a nyní po 74 letech je čestným kapitánem vodních skautů. Je autorem i ilustrátorem mnoha knih o přírodě, táboření, vodáctví a skautingu. Například Skautské toulky přírodou, Tábornická encyklopedie, Rok malých dobrodružství, Vodáci, ahoj! a mnoho dalších. Byl přispěvatelem našich i zahraničních časopisů.

V edici FONS byl autorem následujících publikací: „Roverské dopisy“ (r. 2, č. 4), „Obálkový puťák“ (r. 3, č. 5), „Český skauting“ (r. 4, č. 2) a „Sloužím“ (r. 4, č. 6).

Díky za pomoc

patří Šamanovi za obálku, Hance a Markétě za přepis, panu Bártovi za korekturu a všem autorům uveřejněných kreseb.

Ilustrace na obálce Ladislav Rusek – Šaman.

Autoři kreseb jsou účastníci roverských kursů FONS a pražské lesní školy.

DEUS SIVE NATURA

Baruch Spinoza (1632–1677 n. l.)

Ať je svět shluk atomů, či spořádaná příroda, tvá první zásada budiž: jsem část celku, kterým vládne příroda, a druhá: jsem v jakémsi úzkém vztahu k stejnorodým částem.

Marcus Aurelius Antonius (121–180 př. n. l.)

TO, CO BÝVÁ NA ZAČÁTKU

Místo obvyklých slov úvodu zde jen několik úryvků a to:

V XIX. ročníku Skauta-Junáka napsal A. B. Svojsík článek o vztahu skauta k přírodě a v něm říká: „Život ve volné přírodě je školou pravé mužnosti. Zušlechťuje člověka, budí v něm statečnost, neodvislost, lásku k přírodě, důvěru ve vlastní sílu. V přírodě pozná pravou podstatu a závažnost práce tvrdé, poctivé, naučí se strádati, odpírati pohodlí a požitky...“

Druhý je z výborné příručky pro skautské vůdce z roku 1934, která byla vydána ústředím Eclaireurs Unionistes de France. Úvod k ní napsal P. Reyss a z něj vyjímám jen část: „Potřeba přírody je jeden z citů, který člověk neztrácí nikdy. Člověk, který opustil přírodu, se oslabuje. Naopak příroda naplňuje duši těch, kteří ji vnímají. Všechno velké pochází ve skutečnosti z ní...“

Jako poslední bych uvedl heslo skautů z republiky Slovinsko, které zní: „Přírodou k lepšímu člověku“ a je z roku 1990.

Co k tomu ještě dodat? Jsou věčné pravdy a jednou z nich je potřeba přírody pro člověka. Tato potřeba však vyžaduje jedno, sklonit lidskou pýchu a stát se pokorným žákem, pozorovatelem, naučit se zamýšlet nad tím, co je příroda, člověk a příroda, či člověk bez přírody. Těmito otázkami by se měli mladí lidé, zejména roveři – poutníci, zabývat a věnovat jim čas, úsilí a odhodlání poznat a milovat.

Naše hymna má jedinečná slova začínající ...*Kde domov můj?*...

Ano, kde domov můj, to je dnes pro mnohé lidi otazník. Zmizel pojem domova, rodného kraje, vlasti. To se pokládá za přežitek, nepotřebnou věc, ale ve skutečnosti je to jinak.

Ochuzujeme se o citové vztahy k domovu, ke kraji, k přírodě, která nás obklopuje a po staletí utvářela naši povahu, vytváří ono místo, kde nám je dobře. To poznali zejména ti, kdo byli nuceni z politických důvodů odejít z domova, ale také ti, kteří rádi cestují, poznávají jiné kraje. Od nich slyším skoro vždy „ale doma je nejlépe“. V tom je ona hloubka a odvážná moudrost, že každý člověk má kdesi svůj koutek přírody, kde je mu nejlépe, když si to odváží přiznat a zbaběle neříká opak jen proto, aby se nezesměšnil u těch, kteří ztratili sebe i svůj domov a hrají si na moderní lidi.

Jsou jako na první pohled ta krásná jablka, která jsou uvnitř plná chodbiček s trusem červa či skvrn hnilyby.

A tací si přivlastňují nejvíce právo rozhodovat o tom, kam patříme, zda do tak zvané moderní ciziny, či tam, kde jsme se narodili a kde žily generace našich předků a kde jsme skutečně doma.

KDE DOMOV MŮJ...?

Naše hymna, to je skoro hymna ochranářů a ekologů. Proberte si jen jednotlivé verše a dáte mi za pravdu. Domov – toto prosté slovo se dnes nějak ztratilo, zejména u těch, kteří bydlí v panelákových sídlištích. Domov, to může být vesnička, městečko, město, kousek kraje. Česká země má tu zajímavost, že každý okres má jiný vzhled i po stránce topografické.

Letos jsem se potuloval v autě s jedním universitním profesorem, který před léty byl nucen jít za kopečky a nyní, kdy jen může, vrací se domů. Jezdili jsme po okresních silničkách Českomoravské vysočiny. Kde byl nějaký rozhled do kraje, zastavil, i když počasí bylo všelijaké. Jeden kus kraje pod clonou deště, po chvilce v ostrém světle slunce, pak opět v šeru deštivých mraků. On se díval a díval a s jeho rtů splývala sotva slyšitelná slova – krásné, úchvatné. Když se pak se mnou loučil, slíbil, že příští rok přijede opět a zajedeme si do jiného koutu naší domoviny. Kraj – to je velká epopej: dovede vyprávět dějiny země trvající milióny let i dějiny lidského rodu trvající tisíciletí. Kraj je plný zašifrovaných značek v podobě zřícenin, zámečků, samot, vesniček, kostelíků, soustav rybníků, čepic lesů, pásů polí, druhů cest a silnic. Člověk při bedlivém pozorování kraje překvapí, že naši předkové s velkým citem pro krásno i účelnost dovedli umístit své stavby tak, aby s tváří kraje tvořily soulad. Dnes se bezcitně postaví stavba, která třeba poruší celý pohled na krajinu, či její zajímavý kout. To není dobře a dokazuje to, jak se člověk vzdaluje od přírody.

Je velmi zajímavé srovnávat staré rytiny, pohlednice zobrazující nějaký hrad, zříceninu a obec s obrazem, který tentýž předmět poskytuje dnes. Také staré a nové mapy jsou zajímavým čtivem.

Rover, to je poutník, ale ne který polyká jen kilometry a sbírá razítka do deníku. Měl by sbírat dojmy, dělat si kresby, fotografie míst kudy prošel.

Jan Neruda ve svém článku „My jsme cestovali přece jen lépe“, píše: ... „*Kde domov můj? Tam, kde Doubravka – Kde domov můj? Tam, kde Blanice – Kde domov můj? Tam, kde Litavka...*“

A na jiném místě se vyjadřuje takto:

„My cestovali, abych tak řekl hloub. Dojmy nemíjely tak rychle, a to je dobře, zvláště pro mladou duši...“

Obraz, ať kraje, ať lidí, měl dost času ponořit se až na dno duše, člověk si mohl kraj i lidi zamilovat, i musil milovat vlast a národ, když sám poznal co je v nich krásy a dobra.

„*My cestovali tedy „češtěji“...*“

A ještě poznamenává jednu verše:

„*A vy bratři kamarádi*

můj pingl mně spakujte...“

Vidíte, Neruda nebyl žádný organizovaný rover – ale byl poutník, jak káže poutnické zákony.

Pokuste se cestovat „češtěji“, po nerudovsku a komu se Neruda nezdá, pročtěte si deníky K.H.Máchy, jeho básně, a pokuste se projít jeho pouť z Prahy do Krkonoš a zpět. To by byl pěkný putovní tábor, při kterém si kreslete „hrady spatřené“ a trochu se poučíte, co v tom kterém místě je zajímavého.

Takovou ukázkou putovního deníku je třídní kniha „Země zamyšlená“ od Ladislava Stehlíka. Osobně velmi milý člověk, při tom neobyčejně citlivý ke krajině. Neznám knihu, nebo spíš knihy oslavující Šumavu a jižní Čechy, jako je Země zamyšlená. Venkovský učitel, typický český kantor, jak je známe z děl A. Jiráska, či Boženy Němcové. Prostí lidé s něčím, co jim dává procítit věci hlouběji než obyčejní smrtelníci. Stehlík nejen poutavě píše, citlivě vnímá krajinu, ale také její složky dovede kreslit. Když jsem se ho ptal, jak k tomu přišel, že tak telegraficky, ale výstižně kreslí, řekl mi: „*To je zásluha Josefa Lady. Chtěl vidět, jaké mám ilustrace k mému vyprávění, které se pak nazvalo Země zamyšlená. Ukázal jsem, co mám, a tu Lada svým bodrým způsobem mi poradil. Dědku, proč si nekreslíš ilustrace k vlastním knihám sám a dodal poučení. Každá čára jako telegram, za jednu čáru jednu korunu. V tom je celý vtíp kreslit úsporně, ale výrazně a zachytit to nejdůležitější.*“

Stehlík se této rady držel a jeho ilustrace přímo doplňují text úspornými čarami, které vyjádří vše potřebné. A v tom je podstata kreseb do cestovního deníku.

„Kde domov můj?“ se stává dnes otázkou pro mnohé mladé, ale i dospělé lidi.

Když pročteme skautská desatera všech skautských organizací světa, najdeme u šestého bodu jen takovou strohou větu: „Skaut je přítelem zvířat“ a nic víc. Při tom český skauting má jedinečně formulovaný šestý bod, který A. B. Svojsík před více jak osmdesáti léty prorocky naplnil slovy: „Skaut je ochránce přírody a cenných výtvorů lidských“.

Kolik je v tom předvídavosti, moudrosti a české hloubavosti až jasnozřivosti.

V předmluvě k „Základům junáctví“ říká A. B. Svojsík: „*Zdravá, ušlechtilá a snaživá mládež je nejdůležitější problém českého národa...*“

Do skautského slibu pak vložil slova: milovati vlast svou, ... tedy ne c. a. k. rakouské mocnářství, ale českou vlast. V samostatném státě se slibovalo skautsky takto: „Milovati vlast svou republiku Československou a sloužiti jí věrně v každé době...“ a skauti to dokázali. V roce 1996 jsem obdržel nové znění skautského slibu: „Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe – sloužiti nejvyšší Pravdě a Lásce v každé době...atd., a slib končí dovětkem K tomu mi pomáhěj Bůh“.

Vlast zmizela a objevilo se zmatečné že Bůh má pomáhat sloužit Pravdě a Lásce, kterážto slova nahrazují ono prosté, ale výstižné slovo Bůh.

Kde je zde výchovný prvek povinnosti k vlasti, pojetí služby vlasti? Je vidět, že ti kteří jsou tvůrci tohoto nesmyslu a zmatku si vůbec neuvědomují, co je to vlast, co bylo dříve: láska skauta k vlasti. A to máme dnes vlastně historický státní útvar, jako bylo vždy dřívější království České a na to také tvůrci znění slibu zapomínají. Jak jsou ubozí ve svém samolibém, samoprospešném posluhovačství tak zvanému světovému ústředí skautských organizací světa.

Já však věřím, že ti skauti, kteří jsou čeští skauti a následovníci A. B. Svojsíka, onoho Benjamina a ne Bohuslava, zůstanou věrni svojsíkovskému znění skautského slibu. Naše dnešní ekologie pochopila význam první části šestého bodu skautského slibu a začíná provádět ochranu přírody, aspoň ony různé skautské organizace mladých. Žel, na druhou část – cenných výtvorů lidských, ještě nedošlo. Lidské výtvary, často jedinečných dokladů uměleckého nadání, řemeslné zručnosti, fortelu

myslicího mozku a činnosti tvůrčích rukou jsou jen předmětem kradení a vyvážení do ciziny.

Přestává-li dnešní skauting zapomínat na to, co je vlast, rodný kraj, krajanství, národnost, pak k čemu vlastně skauting vychovává? Bylo mi řečeno, že se musíme vychovat k evropanství. Moderní šlágr. Ale Angličan je nejdříve Angličan a pak Skot, Welšan a nakonec Evropan, zrovna tak Francouz je Francouz, pak je Bretonec, Provensálec, Alsan a pak Evropan a tak je to v každém evropském státě. Nejdříve každý miluje svou vlast, svůj rodný kraj a pak je ochoten mluvit o evropanství. Ale u nás? Supermodernisté ztratili u nás pojem, co vlastně jsou a kam patří. Připadají mi jako mimozemšťané, kteří přilétli sem do Chodska, Valašska, Hanácka, Moravského Slovácka a hledají, kam by se zařadili.

Kde domov můj?

Který národ má tak krásnou hymnu opěvující krásy rodné země, jako to vytvořili Tyl a Škroup. A co dnešní superevropští skauti u nás? Kam patří? Kde jsou doma? A to si myslí, že se budou dětem v oddílech vypravovat pohádky, které je nutno vymyslet, aby přestaly věřit v pojmy domov, vlast a bezmyšlenkovitě slibovali něco co je pro většinu nepochopitelné tajemství skryté v Pravdě a Lásce. V nich je zašifrováno slova Bůh a proč? Venkovské kaple, kostelíky nejsou zasvěceny Pravdě a Lásce, ale svatým, služebníkům božím a tím i Bohu, slovu krátkému, ale s neuvěřitelně hlubokým významem. To slovo má být ve skautském slibu stejně jako věrnost a služba vlasti.

NIC NEŽ KÁMEN

Základem každého kraje je geologické podloží, tvořené určitou horninou. U nás to je hlavně žula, svor, pískovec, opuka, rozmanité břidlice, čedič, znělec a vápenec. Žuly a vápenců je řada druhů i rozmanitého zbarvení. Některé horniny při bližším ohledání prozradí, že to jsou směsi drobných krystalků rozmanitých minerálů, rozdílného chemického i barevného složení. A ta malá zrníčka jsou často velmi pěkné krystaly. Krystal, básnicky řečeno „květ horniny“, má v sobě neopakovatelné kouzlo. Mineralog vám může povědět do kolika skupin se minerály řadí podle os, které je prostupují a jsou těmi směry stavby toho kterého krystalu. Mineralogické sbírky rozmanitých muzeí dovedou ukázat nečekané krásy a rozmanitosti krystalů. Někdy se podaří je najít i v přírodě. Člověk jdoucí po cestě, často odkopne nevzhledný kámen, ležící skoro vyzývavě na cestě. Kdyby ten kámen vzal do ruky a umyl ve vodě, byl by někdy překvapen jeho zbarvením a někdy po rozříznutí a vybroušení by přímo žasnul, co dovedou takové kameny skrývat za kouzla barevných vrstev i obrazy. Jsou skály, skalní ledovcové sruby, kamenná pole, mohutné skalní stěny horských velikánů.

Hora – to je pojem nutící k zamyšlení. Jednou mi starý pastýř na jedné salaši v rakouských Alpách při ohýnku vyprávěl jak hory dovedou s člověkem hovořit. Nechal jsem ho mluvit a nebral ho vážně. Až po létech jsme dostal výstrahu hor. Z Terryho chaty jsem se vydal přes Sediello do sousední doliny. Jak jsem došel k prvnímu kamennému mužičkovi, počala padat mlha a jako by tichý hlas mne varoval, nechod' dál a vrať se, mlha bude houstnout a dál se nedostaneš. Jenže já furiantsky šel dál, ale byla to špatná chůze po šterku a mezi balvany za stále houstnoucí

mlhy. Konečně jsem došel na Sedielko, ale kolem mne bylo bílé, husté mléko nevšední mlhy. Marně jsem hledal začátek pěšiny dolů do údolí, lezl jsem po čtyřech a hledal, došel jsem k nějaké vlhké skále a nedaleko hučel vodopád. Mlha houstla. Zalezl jsem do keře kosodřeviny, schoulil se do nepromokavého kabátu a čekal. Čekal jednu, dvě hodiny, mlha se ani nehnula. Když jsem napřáhl ruku, neviděl jsem dlaň a prsty a od lokte k nim ruka jako by mizela. To začínalo být nepříjemné. Pomalu jsem si uvědomil, že ono varování byl hlas hor a já ho neposlechl. Pokusil jsem se ještě o jedno, co jsem dosud nedělal. Poklekl a prosil horu, aby mi dovolila najít stezku. Sotva jsem dokončil prosbu, mlha se jako hustá stěna zvedla a já viděl začátek stezky asi krok od místa kde jsem čekal dvě hodiny. Skrčen pod dolním okrajem husté mlhy jsem spěšně sestupoval do údolí. Mlha sice klesla, ale byla průsvitná a stále jsem mohl sledovat zákruty horské stezky. Konečně jsem viděl i dno údolí a mlha jako by se ztrácela kamsi do výše. Došel jsem k bystrině, kterou napájel malý vodopád, u kterého jsem se v mlze zastavil, nebo byl zastaven. Dnes již naslouchám hlasu hor, když jsem na jejich svazích. Dovedou být přátelské, ale i kruté, když člověk se chová povýšeně a nevnímá jejich mohutnost, velebné stárí a život v nich probíhající v časových rozmezích milionů let a ne hodin, jak je určován lidský osud.

TO JE HROUDA

Ornice, hrouda, zem, hlína, mazanice, půda, prst, zemina, černava, podzol, listovka, drnovka, vřesovka, humus – to je jen část slovních výrazů pro to, z čeho může být hrouda. Hrouda ve smyslu výživného prostředí pro rostliny je velmi zajímavý přírodní úkaz.

V hroudě, kterou držíte třeba v ruce, je plno života. Odborníci vypočítali, že v jedné tuně země je 2 a půl kilogramů „edafonu“, to je půdních bakterií, řas, členovců, podhoubí a žížal. To je velmi zajímavý živočich, bez kterého bychom neměli půdu, na které pěstujeme zemědělské plodiny, neměli bychom zahradnickou zem pro naše zahradní květiny, neměli bychom listovku v listnatých lesích a podobně. Žížala je neúnavný zpracovatel všech složek, které tvoří to, co potřebují rostliny všeho druhu pro své živobytí. Tím je nepřímo je důležitá pro člověka, který se rostlinami a jejich těly, plody, živí nebo je potřebuje jako surovinu pro svou rozmanitou technologii.

Kolikrát při putování naším krajem jsem pozoroval, jak se měnilo zbarvení půdy od cihlově červené, přes okrovou, rezavou, bělavou, šedou až černou. A taková změna půdy mění i složení rostlin, které na nich rostou. Mění se i to, co tam člověk vysázal, chmelnice, vinice, obilná pole, brambory. Pro každou zemědělskou plodinu je nutno mít nejvhodnější půdu pro maximální užitkovost.

Při putování narazíme na sprašové útvary, které jsou zbytkem z dob ledových, najdeme hliniště, pískoviště, místa kde se vyrábí cihly, místa kde se rýžují české granáty.

Vzali jste někdy do hrsti listovku, mazlavou hlínu vhodnou pro výrobu cihel, černozem, podzol, humus, červenku a vnímali jejich charakteristické vůně? Vnímali jste vůni půdy po dešti, jak voní louka, les, paseka?

Putovat, to je šlapat po pěšině, cestě, hroudách i kamení. Nejvíce je toho prostého, té hlíny s hroudami. Nezapomeňte, že nešlapete po mrtvé hmotě. Kdybyste si vzali hromádku humusu o výši deseti centimetrů a velikosti chodidla, našli byste tam neobyčejný projev života. Odborníci tomu říkají edafona, toto slovo shrnuje vědomosti o tom, že v půdě jsou žížaly, pavouci, stínky, brouci, stonožky a mnohonožky, prvoci, roztoči, bakterie, larvy dvoukřídlého hmyzu, štětinatci, vířníci, hlísti a vlákna podhoubí. Jejich množství se mění podle druhu, vlhkosti a původu zeminy, hlíny a humusu. Ale vždy to je živý útvar, neobyčejně zajímavé společenství organismů, které tu hroudu odvdzdušňují, rozkládají zbytky po vyšších organismech a vytvářejí životní prostor vhodný pro klíčení nového života z výtrusů, semen a vajíček. Až budete pochodovat po českém kraji, sledujte proměnlivost zabarvení půdy. V jednom okrese je skoro červená, v jiném šedočerná, pak rezavá, žlutobílá. Krátce, i u nás jsou půdy velmi pestrého zabarvení. Znat vlhkost půdy, výskyt určitých rostlin udávající přítomnost vody v různých hloubkách, to vše patří do tábornických vědomostí. Postavit stan, aby měl suchý podklad a ani v případě deště nebyl podmačen, v tom je kousek znalosti o vlastnostech půdy.

Krátce, hrouda není na nakopnutí, ale je to kus něčeho, co patří do přírody a do vědomosti zálesáka.

HVĚZDIČKO LETÍ!

Dříve se věřilo, že když člověk vidí padat hvězdu, má si honem něco přát – určitě se to splní. Pěkná pověra, ale non probatum.

Hvězdné noci, co to má za kouzelnou moc, zejména někde vysoko v horách, v hlubokém lese s výhledem na oblohu posetou hvězdami!

Lidé měli již dávno bujnou fantasií a ze seskupení hvězd vykouzlili souhvězdí s podivnými jmény i legendami, kdo je v tom souhvězdí zaklet. Najdeme to jak u Indiánů, tak u řeckých a babylonských či sumerských pastýřů. Za noci nemuseli hlídat spící ovce, tak se bavili vytvářením souhvězdí. Dokonce jich je dvanáct, tvořících tak zvaný zvěrokruh, kterým prochází Slunce a tvoří základ znamení narození či pomůcku astrologie.

Pro poutníka je však důležité být schopen naslouchat hudbě sfér, jak se kdysi říkalo.

Já sám jsem poznal takovou symfonii, když jsem trávil své roverské vigilie na vrcholu hory přes dva tisíce metrů vysoké a nade mnou na západě byl měsíční úplněk s nepřehlednými roji hvězd a na východě Slunce v plném lesku svého východu, jehož paprsky rozžhavlily okraje horských hřebenů na roztavené železo.

To promluvíly hvězdy a já pochopil něco, co se těžko vyslovuje, ale člověk to nosí v sobě, jako tajemství života. Hvězdy sloužily od počátku plavby na mořích jako ukazatelé směru, zejména hvězda zvaná Severka, která byla vždy přesným ukazatelem severního směru.

Dobří poutníci znají celou řadu metod, jak najít sever za pomoci řady souhvězdí. Krásné je zimní seskupení souhvězdí Orionu, Blíženců, Malého i Velkého psa a Byka. To je krásný hvězdný gobelin utkaný na osnově oblohy uzlíky hvězd tvořících jmenovaná souhvězdí.

Naučte se chodit za hvězdných nocí do přírody, najdete si klidné místo, odkud máte dobrý výhled na oblohu a dobře si zjistíte souhvězdí, která se mění podle ročního období. Slunce prochází souhvězdími zvěrokruhu a my pak pozorujeme hvězdné divadlo na obloze se čtyřmi obrazy podle ročních období.

Pozorujte létavice, nejznámější jsou tak zvané Perseidy, které jako by vyletovaly ze souhvězdí Persea, ale jsou i jiné.

Pozorujte je, jak se rozžhávají průletem zemskou atmosférou, někdy shoří, někdy dopadnou na zem a pak tomu kousku zabořenému do země říkáme meteorit. Nebo pozorujte kometu s jejím ocasem rozmanité velikosti a svítivosti. Zatmění Měsíce či Slunce.

Dnešní astrofyzika, se všemi moderními odbory hvězdoznalectví, jak se tomu říkalo dříve, jsou skutečně dobrodružné romány o vzniku naší planetární soustavy i toho, čemu říkáme život.

Putujte za noci bez světla jen s pohledem na hvězdy v průhledu mezi stromy; je v tom cosi městskému člověku zcela neznámého. To je opět jiná příroda, než ji známe z toulek za bílého dne.

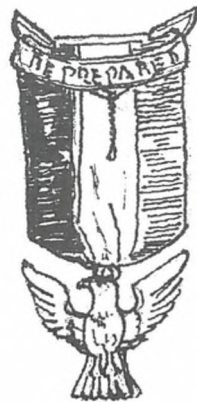
Do kapsy si vezměte šikovný kapesní atlas od autorů J. Klepešta – A. Růkly: „Souhvězdí“ a doma si pak pročtěte a hlavně dobře prohlédněte názorné ilustrace publikace většího formátu, kde je z jedné půlky kniha „Vesmír, vznik a vývoj“ od E. Miotta (Obzor 1994). Když knihu otočíte vzhůru nohama, máte jinou s nadpisem „Země vznik a vývoj“ od A. Alessandrello.

Při tom putování za hvězdami si připomeňte jednu závažnou událost: první lidé, kteří stanuli na povrchu Měsíce byli skauti, američtí Orlí skauti.

Uvedu zde hovor vedený velitelem lodi Neilem Armstrongem s jeho skautským přítelem, který udržuje radiové spojení s kosmickou lodí Apolla 11: „*Charlie, rád bych poslal pozdrav všem svým kamarádům skautům a činovníkům ve Farragutoně v Národním Parku ve státě Idahu, kde mají tento týden národní jamboree a řekl jim, že Apollo 11 jim přeje všechno nejlepší...*“

Čili tři američtí Orlí skauti stanuli na Měsíci a vykonali úspěšně cestu tam a zpět.

Orlí skaut odpovídá našemu dříve užívaného Lvímu skautovi. Takže skauti, poutníci, mohou být na něco hrdí. A poslední připomínka: podle seznamu amerických kosmonautů z roku 1968 bylo z 57 kosmonautů skautů 44.

SCIENTIA AMABILIS

Tímto označením mysleli přírodovědci v minulém století botaniku, po česku rostlinopis. Těla živočichů si člověk rozkouskoval na anatomické složky, kostru, cévy, nervy, žaludek, střeva, mozek a podobně. Rostlina je sice také živý organismus, ale jeho anatomie je trochu podivná. Zaživacími orgány jsou kořeny v rozmanitých tvarech, tělo je stélka, lodyha, stéblo, kmen. Dýchacími orgány, jakými plícemi jsou listy, pohlavními orgány květy a rostlinné děti jsou semena a výtrusy.

Rostlina neběhá po světě. Roste tam, kde se uchytilo semeno a vyvinula dospělá rostlina. Přesto se rostliny dovedou pohybovat, rozšiřovat oblast, kde rostou a to pomocí semen roznášených ptáky, nebo větrem, někdy vodou. Zdánlivě však rostlina je nehybná. Moderní věda dokázala, že rostliny jsou vnímavé a dovedou vyjádřit určité pocity jako strach, zálibu.

Projděte se někdy za svítání lesem. Pocítíte klid, pohodu, jakousi tichou radost ze života, který mají rostliny, tvořící lesní společenství.

Vraťte se v též místa, když nastoupili lesní dělníci a zapnuli první motorovou pilu. Les jako by ztuhl a vyčkával, kdo bude stát první. Stromy cítí, že je smrt na blízku a vyjadřují to zvláštním výrazem strachu, který citlivý člověk zachytí. Po práci drvoštěpů nastane opět klid a v noci se pomalu objeví určitá pohoda, uklidnění.

I rostliny na zahradě, či v hrncích mezi okny, poznají člověka, který s nimi rozmlouvá, pohladí, od toho, který jim stříhá sadisticky kousky listů a chová se necitlivě. Někdy náklonnost projevují zvýšeným stavem květů a živým růstem.

Tvarově či barvitostí jsou rostliny neobyčejně bohaté na květech a listech. Rozumí reklamě, zejména složnokvětě, které vytváří na okraji květu kvítečka s nápadným listem, nápadným barvou i velikostí, které vroubí soubor nenápadných kvítků tvořících střed květu.

Co tvarů mají listy a jejich okraje, postavení listů na lodyze, či stéblu a postavení větví na kmeni stromu! Kdo je všímavý a chodí krajem s otevřenými očima, neustále se poučuje a diví nad neustálými objevy nových tvarů. A co semena, plody! Znáám jednoho botanika, který má doma skříň plnou skleněných nádobek se semeny, semínky. Každá sklenka má štítek s podrobným a přesným popisem obsahu.

A kolik neznámé krásy je ukryto v houbách, meších, játrovkách. Často jsou to tvary, které by se hodily za mimoplanetární rostliny z nějakého sci-fi a dobrá lupa dovede odhalit ještě více.

Listy rostlin jsou jedinečnou továrnou, která z jednoduchých surovin dovede vyrobit celulózu, oleje, voňavky, léčivé látky, škrob, bílkoviny, cukr, barviva. To by dalo velké vypočítávání kdybychom chtěli podrobně zaznamenat co se v listu vyrábí a pak dopravuje do květů, plodů i do kořenů jako promyšlená zásoba na dny počátku nového životního cyklu.

Zelená barva, to je barva života. Až zmizí z Modré planety poslední zelený lístek a poslední rostlina, zakončí se spirála života roztočená kolem naší Země.

Rostliny vytváří velmi složité ekologické společenství a příroda má zkušenosti z milionů let vytváření forem života, že je nutná druhová pestrost.

Dřívější louky mívaly na své ploše na 170 druhů rostlin a trav. Meze a břehy polních cest byly dokonalé botanické zahrady, místa vhodná jako životní prostředí pro řadu hmyzu, koroptví, čmeláky, lasičky, motýly, brouky. Dnes živoří na odborně zpracované louce čtyři druhy trav bez ostatního života. Meze a polní cesty

ustoupily celinám a zmizely pod pásy a širokými pneumatikami zemědělské mechanizace.

Rostlina zasluhuje obdiv a lásku. Jen se někdy skloňte nad drobným jestřábníkem myším ouškem a podívejte se na jeho ochlupacené listy, na květy, na to, jak tvoří celá společenství i podzemními šlahouny zasahuje do širokého okolí původní rostlinky. Život rostlin obohacuje naše cítění pro krásu, dává podněty k ornamentice, krátce zamyslete se někdy trochu nad nějakou rostlinkou a promyslete, co vše umí a poskytuje člověku, zejména je-li to tak zvaná herba, čili léčivka nebo léčivá rostlina.

Kdo je pozorný, zjistí, že jsou rostliny čistě lesní, a to jedny typické pro listnaté lesy, jiné pro jehličiny. Jsou rostliny ekotonu, dalo by se říci rostliny okrajové, které rostou jen na okraji lesa a dříve na mezích mezi zemědělskými poli. Také sem patřily rostliny, rostoucí podél polních cest. Pak jsou rostliny mokřadní, pobřežní, vodní a pak horské. Každá skupina má své zvláštnosti, ale všechny jsou neobyčejně bohaté na tvary a barvitost. O každé skupině jsou sestaveny atlasy a podrobné popisy. Rostliny si to zaslouží a tulák přírodou má znát tyto druhy. Co je lidových názvů a často neobyčejně trefných, čeština je jazyk velmi vtipný, ohebný a bohatý na tvary. Víte co to je kapří huba, husí šlapka, Petrova hůl, naháček, kočičí mýdlo? V botanické mluvě je to lnice, kontryhel, divizna, ocún, mydlice. A když již jsme u těch jmen: botanici, jako i zoologové, každou přírodninu usušili do herbáře nebo vycpali do sbírk, vymysleli dvojjméno a pak všechno pěkně uspořádali podle lidského pořádku, nemajícího nic společného s uspořádáním těchto přírodnin v přírodě.

Botanici od dob velkého přírodovědce Carla Linného mají pro každou rostlinu dvě jména, a to první, které značí rod, a druhé, které značí druh. Někdy je tam ještě třetí, značící poddruh nebo jinou specialitu. Dalším pořádkovým předpisem je, že když se jméno rodu, nebo druhu skládá ze dvou slov, jsou tato slova spojena pomlčkou mezi nimi. Inu, pořádek musí být a že je nedokonalý, jak se mnozí domnívají, je skutečnost. Že se občas objeví vědec a vymyslí si nové jméno, nebo vyhrabe nějaké straší synonymum, (to je staré označení ještě před konečným zavedením pořádku). Vzpomínám si, že Jan Čáka udělal sérii pohlednic pro CHKO Český kras. Na nich byly zajímavé kouty Českého krasu a zároveň ta rostlina, která se v tom místě nejvíce vyskytuje. Na jedné byl také zobrazen lomikámen vždyživý mající latinské jméno *saxifraga azoion*. No pro pořádek dal schválit názvy rostlin mně a jednomu učenici. Ten počal tancovat od země, že co si to Honza dovoluje, nazvat tuto rostlinu *Saxifraga azoion*, když on přece prosazuje název jiný. Mne to dopálilo, šel jsem do botanické knihovny a prolistoval všechny botanické klíče ze všech států Evropy včetně Ruska a všude *saxifraga azoion*. Pak jsem si vzpoměl, že někdy kolem 1890 profesor Dr. Gustav Hegi vydal šestidílné dílo *Illustrierte Flora von Mitteleuropa* s krásnými kamenotisky rostlin, a jelikož to byl pořádkumilovný člověk, uvedl v záhlaví každého popisu rostliny současně platné latinské dvojjméno a vedle toho všechna stará synonyma a lidové názvy ve všech evropských jazycích. Inu, poctivá práce, a tu jsem pod *Saxifraga azoion* objevil mezi častými synonymy to poslední a to bylo to, co ten pan superbotanik prosazoval jako správné označení rostliny. Ona vědecká práce se dělá všelijak.

Když se budeme probírat podrobnými názvy rostlin, najdeme takové druhové jméno jako *rözléri*, *presli*, *opitzi*, *kostelecki*, *kablikiana*, *kavinii*, *friči*, *haenkei*. Všechno jsou to jména buď sběratelů vzácných rostlin, zejména tropických, nebo jména našich předních botaniků. U jména *kablikiána* je nutno se zastavit. Je to jméno

ženy. Josefina Kablíková /1787-1763/ byla manželka lékárníka ve Vrchlabí. Její manžel se pobláznil vybudováním chemické továrny v Praze a opustil ji. Tu se Kablíková pustila do botanisování a stala se vynikající znalkyní krkonošské květeny. Byla známá po celé Evropě a dostávala návštěvy celé řady vynikajících botaniků, a kablikiana se stala druhým jménem řady rostlin, ale i jiných přírodnin. Josef Mánes ji zachytil, jak s lékárnickým praktikantem sbírá rostliny na svazích Krkonoš. Nebyla jen odbornice na cévnaté rostliny, ale i na lišejníky rostoucí a vyskytující se v krkonošské přírodě. Můžeme uvést několik krkonošských rostlin připomínajících Kablíkovou. Je to Kablikia minima, Lycopodium kablikianum, Lysimachia kablikiana a Petasiles kablikiana.

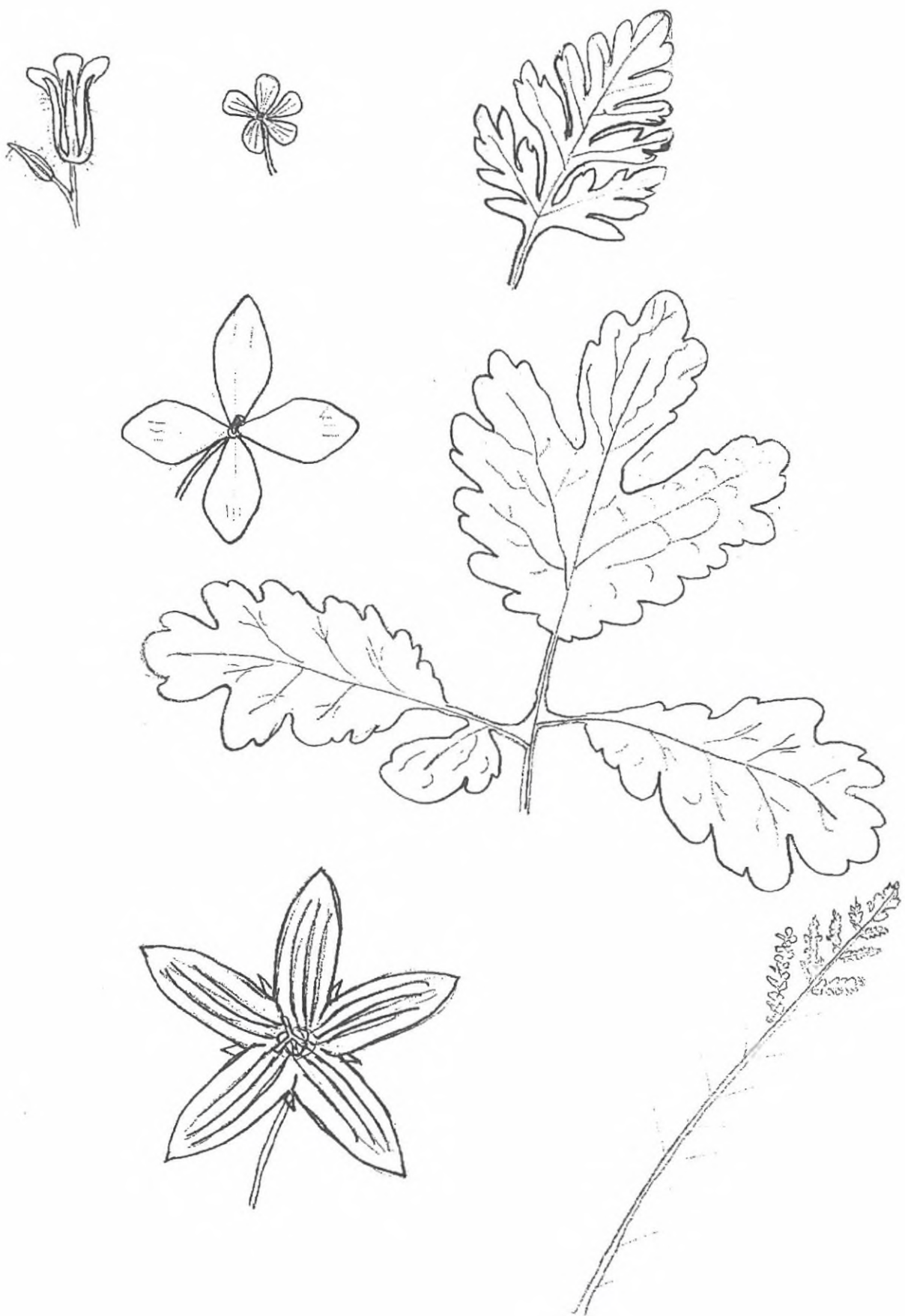
Od dob vlády Karla Velikého bylo nařízeno, že v každé zahrádce v městě či venkově bylo povinností pěstovat celou řadu předepsaných rostlin, dnes bychom je nazvali léčivkami. Právě ony měly pomáhat kořenářům i tehdejšími lékaři léčit. Obdobně v klášterech často pěstovali léčivky ve velkém a sloužily jako léčivé herbary do klášterní lékárny, či k výrobě vynikajícího likéru, často s léčivými účinky. A dnes se vědci snaží zachránit to, co znali Indiáni zejména v tropických jihoamerických pralesích. Indiáni vymřeli jak cestovatel A. V. Frič napsal: „*Svým přátelům, kteří vymřeli jak čest a zákony kázaly jim.*“ To věnování je v jeho knize „Indiáni Jižní Ameriky“. Frič mezi nimi žil tři roky jako člen, později i kouzelník jednoho dnes již vyhlazeného kmene. Dnešní botanici – lékárníci shání ještě žijící kouzelníky a snaží se od nich dozvědět, jaké rostliny užívali ke svým léčivým způsobům. Potom zoufale hldají tyto rostliny ve vyrabovaných lesích. Často již marně, nebo až v poslední chvíli. Technokratičtí ekonomové jdoucí za rychlým ziskem jsou často rychlejší a možná, že právě oni budou jednou proklínat sami sebe, že rabovali tam, kde mělo vše zůstat podle zákonů přírody.

Na podzim beru na své toulky přírodou Klíč k určování bezcévných rostlin. Je to práce kolektivu a vyšla v roce 1976. Mezi ty bezcévné rostliny se počítají sinice a řasy, hlenky, houby, lišejníky a mechorosty, které se pak dělí ještě na játrovky, hlevíky a mechy.

Tvarově prachpodivná společnost v různých barvách, kde u mechů převládá zelená. Atlas obsahuje velmi zdařilé a výstižné vyobrazení uvedených rostlin, což je pro začátečníka velmi prospěšné.

Víte co je to dutohlávka červcová, provazovka bradavkatá, kovanec tamaryškový, šikoušek bezlistý? Jsou to bezcévnaté rostlinky fantastických tvarů a trochu nezvyklých jmen. Viděli jste někdy a dokonce slyšeli jak rašelíník vystřeluje svoje výtrusy? Věnujte tomu jednou za slunného dne pozornost na rašeliništi, uvidíte něco, co byste nečekali. Co příroda dovede se svými patenty. Mechy dovedou podráždit naši fantazii a vytvořit obrazy pralesa kolem pramínek vody, na pařezech a skalách vytváří podivné minikrajiny, zejména ze žabího pohledu. Ale mech je pro táborníka dobrým ukazatelem půdního podkladu pro umístění stanu či většího tábora. To není jen „zelený flek“, to je ukazatel, který zálesákoví řekne mnoho a milovníkovi umění ještě více.

A když jsme již mluvili o Josefíně Kablíkové uvedu ještě jedno jméno, které se nehonosí akademickým titulem před a za jménem, ale ve světě botaniků, zabývajících se mechy, tedy tryology, je známé po celém světě. Je jím řídící učitel Zdeněk Pilous. Jeho mechové herbarium obsahuje na 40.000 položek a když někde objeví nějaký mech, tak ho pošlou do Hostinného Pilousovi on to odborně určí. Nemá titul, ale

VELKÝ BRATR

Mezi rostliny patří i stromy a strom sám je kouzlo života. Je těžko si představit, že taková borovice osinatá, rostoucí v horách v Severní Americe, žije až šest tisíc let. Jaká je to životní síla, jaká odolnost vůči drsnému podnebí a kraji, kde roste. Pro mne je strom obdobou světadílu. Stačí, když si člověk uvědomí, kolik životních prostředíček se vyskytuje na stromě, počínaje nejvyšší větvíčkou a nejvýše rostoucím listem, přes větve, kmen až po kořeny. To je mnohonárodnostní stát. Ty národnosti představují řasy, sinice, bakterie, vlákna podhoubí, rozmanití členovci, stadia vývoje hmyzu, sám hmyz, obojživelníci, ptáci a vyšší živočichové. Tomu všemu strom poskytuje místo k životu, poskytuje ochranu, potravu. Svému okolí pak poskytuje stín, ochranu před prudkým deštěm a větrem, vyrábí pro organismy důležitý kyslík, pro člověka jako tvora dělného pak dřevo, borku a někdy i potraviny, rozmanité plody, šťávy. To jen stručně vyčteno. Strom doprovází lidský rod po celé jeho dějiny. Větev byla první zbraň, první stavební materiál. Později se kmeny používaly pro stavbu domů, zhotovování náradí, nábytku, dopravních prostředků, saní a vozů.

Probíráme-li mytologii starých národů, najdeme řadu případů, kdy se strom stal kulturním předmětem. Keltští druidové ošetřovali háje starých stromů. Dokonce vruby používané k značkování a počtům použili k vytvoření abecedy. Oni tomu říkali betheluisnim, to značí bříza-jilm-jasan.

Když bychom se probírali skotskou heraldikou, tak zjistíme, že každý rod – klan měl svůj znak, tartan, to je látka na sukni s přesně předepsaným vzorem a pak strom a rostlinu. Tak Ernest Thompson Seton, pocházející ze starobylého skotského klanu Cameron of Lochiel, má jako klanové rostliny: strom dub a rostlinu šichu.

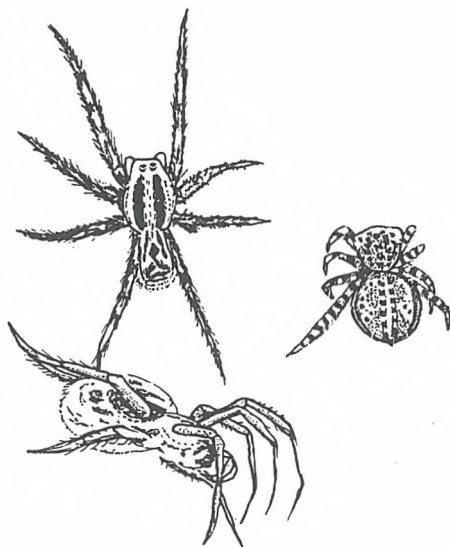
Také se vypráví, že i Slované měli posvátné háje, kde misionáři, třímajících v jedné ruce kříž a v druhé meč, káceli a vypalovali posvátné stromy.

Přesto úcta ke starým stromům zůstala do nedávna. Dnes je každý starý strom „nebezpečný“ a je pokácen. Nikoho nezajímá, že se tam ničí životní prostředí řadě zákonem chráněných brouků, hnízdiště sov, dudků a jiných živočichů.

Máme u nás také stromového pamětníka. Je jím třeba tis u Krompachu na severu Čech. Odborníci mu odhadují přes tisíc let. Sem tam jsou ještě staré duby a lípy, někde se najde i starý klen s borkou připomínající šupinový krunýř bájných bohatrů.

Nebylo by to bez zajímavosti, kdybyste ve svém okolí zjistili všechny staré stromy, pořídili fotodokumentaci a vše, co je potřeba zjistit pro starý strom. Když mluvíme o stromech, nesmíme zapomenout, že na našem území byly vyhlášeny první přírodní rezervace v Evropě a je to tak zvaný „Žofínský prales“ a rezervace „Hojná voda“. Hrabě Jiří Buquoy je vyhlásil r. 1838. Stojí za to, přečíst si kousek dopisu z 28. srpna 1838, ve kterém Buquoy píše svému lesnímu inspektorovi toto: „...*Při své dnešní pochůzce v polešá lužnickém našel jsem trať II. hlavního dílu mezi pasekami č. 10 a 20 mezi potokem Almbach a dělicí čarou jako prales vzbuzující obdiv a úctu svým stavem. Vzhledem k tomu, že lesy těchto vlastností budou známy brzo jen z historického líčení, rozhodl jsem se zachovati zmíněnou lesní část, jako památník dávných minulých dob názornému požitku pravých přátel přírody...*“

Žofínský prales, vlastně jeho zbytky, stojí ještě dodnes. Není také bez zajímavosti, že kdysi věhlasný taxátor Angličan mistr Rawlison se jednoho dne přihnal k panu hraběti a velmi se rozčiloval, že nechávají Žofínský prales růst, jak se mu zachce, když

on zjistil, že dřevo z tohoto pralesa by po pět let stačilo k provozu sklárny, která by se tam mohla postavit.

Pan hrabě klidně vyrazil dvěře s panem Rawlisonem a prales nechal pralesem. Bohužel u nás nyní žije řada Rawlisonů, kteří by prodali všechno. Čekám, kdy prodají také památný Říp či Panskou skálu. Čedič se výborně hodí pro stavbu mořských hrází. Měli jsme také smrk zvaný „Král Šumavy“, stál v Boubínském pralese vyhlášeném roku 1858 knížetem Schwarzenbergem v chráněném území. Padl jak zákony přírody kázaly mu. Možné, že dnešní Rawlisonové by ho porazili a dřevo vyvezli do Rakouska, jak se to děje den co den. V okolí mého bydliště, i hezkou řadu kilometrů daleko, mám tak zvané „stanové stromy“. Mají větve až k zemi a kolem kmene je suché a měkké jehličí, kde se dá pohodlně a v suchu přespát. A stromy dovedou i vyprávět, někdy i mlčením zejména v Červeném blatu, až přijde mrazení po zádech. Ale musím k nim zajít a posedět nebo se vyspat u nich. V dnešní době biotronici prohlašují, že mají zkušenosti s bioenergií stromů. Mohutné stromy prý dovedou člověku dodat energii a sílu. Radí jak se ke stromům stavět, aby stromová energie do nás proudila a jak starý strom je energeticky silný.

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že ještě dřív než biotronici přišli s těmito názory, jsem měl staré stromy na různých místech, u kterých mi bylo dobře a kdykoliv jsem k nim přišel, odcházel jsem třeba uklidněn, posílen, vnitřně vyrovnan.

Ten strom mi porozuměl a pomohl mi. Jak, to nevím a nedělám z toho žádnou vědu a moderní „šlágr“. Krátce, mám to vyzkoušené, ale myslím si, že záleží na člověku, jak se staví třeba ke stromům. Zda je to pro něho jen tolik a tolik kubických metrů dřeva nebo živoucí tvor, s kterým lze určitým způsobem komunikovat. To je záležitost každého jednotlivce.

Ale na stromech můžeme objevit ještě něco. A to jsou tak zvané dřevomorné houby. Václavka a hlíva ústříčná jsou výborné jedlé houby, ty ostatní jsou trochu moc tuhé pro naše zuby i žaludek.

Jsou však tvarově velmi působivé, pěkné, zejména celá skupina outkovek. Jedno si však člověk má uvědomit. Strom, na jehož kmeni se objeví plodnice dřevomorné houby, je odsouzen k zániku. Plodnice se objevuje tehdy, když strom, zejména jeho dřevo, je prostoupeno podhoubím dřevomorky. Také pevníci jsou tvarově zajímavé, ale takový sírovec žlutooranžový, to je mohutná paráda na kmenu stromu, ale také varovný signál: Jsem zde – strom je můj a zahyne!

Zájemci najdou dobré ukázky a popisy v publikaci K. Balaba – F. Kotlaba: Atlas dřevomorných hub, 1970. Knížka má vhodný formát do kapsy kabátu nebo torny.

Les, to je chrám. Vzpomínám na jedno putování mezi Labskými pískovci, kde jsem přišel na kus lesní cesty s koberci bílého písku, mohutnými kmeny jedlí, jako když se procházím gotickou katedrálou. U nás mám takový chrám ze starých mohutných kmenů dubů a s jakoby vladislavskou gotikou propletená žebrovím větví.

Les, to je obdivuhodné společenství a ukázka, jak by to mělo vypadat v přírodě, zejména tam, kde nejsou stromy sázeny do řádků jako brambory, kde jsou ještě zbytky původních samonáletem vzniklých lesních porostů.

Les, to je cosi, co člověk potřebuje, ale pak se člověk musí zapojit do řádu lesa a ne očekávat, že les bude poskytovat jen to, co člověk potřebuje: lesní plody, klid, pohodu. Beethoven ve své Šesté symfonii napsal hudební oslavu lesa, přírody. Vzpomínám, jak jsem tuto symfonii slyšel hranou přírodními živly. Bylo pozdě večer, když mne zastihla bouřka, liják, kroupy.

Blesk růžový, bílozelený, oslnivě bílý a rachot hromů ve všech možných tóninách předepsaných pro koncertní kotle a tympány, zněly kolem mne. Vítr lomcoval větvemi a stromy, voda črčela se všech stran v čurkách, potůčcích, že za chvíli lesní cesta byla bystřinou s vodou nad kotníky. Hukot, řev, rachot, světelné efekty, jak to jen příroda dokáže. Pak bouře ustala, nastal klid, vyšel měsíc, kraj si mohutně oddechl po bouři.

Čírky a potůčky pomalu mizely a bystřina přešla jen v poklidné louže, do kterých spadla občas s listu, či haluze smrku těžká kapka.

Vyšel jsem na luka a šel podle potoka, kde se v křoví ozval slavík svým tlukotem.

To mi doznívala Šestá symfonie přímo v náručí přírody. Vzpoměl jsem si na slova Beethovena, které jsem si zapsal do zápisníku: „...*Nikdo nemůže tak milovat venkov jako já. Lesy, stromy, skály, dávají přece ozvěnu jakou si člověk přeje...*“

A tuto ozvěnu zašifroval Beethoven do notové partitury Symfonie č. 6 F-Dur, op. 68 „Pastorální“.

STARÝ JANEK

Děda měl chalupu v severočeské vesnici, kde byl „vynikající“ Státní statek a ve vedlejší vesnici „vynikající“ JZD. Byla doba vánoční a pšenice ještě nebyla pokosená a žito stálo v panácích vymláčených od vrabců a myší. Ale pořádal se hon pro partajnické špičky z okresu a podobně. Auta přijela, soudruzi střelci vystoupili a po zahřátí vodkou se „šlo na to“. Hon začal. Střelba jako u Waterloo, a úlovek menší. Šel jsem po silnici a potkal starého hajného, již v důchodu. „Počkej mladej, a dou kousek se mnou. Uvidíme něco co stojí za to. V honitbě je starý Janek.“

To jméno jsem znal z vyprávění myslivců. Jednalo se o starého mazaného zajíce, kterého myslivci nestříleli. Měli ho tu jako živý talisman. Střelecká řada postupovala po starém brambořišti a hajný mne vzal na vedlejší polní cestu.

„Zůstanem vzádu, až to začne, sázím se, že někdo bouchne i dozadu.“

Střelba, občas výkřik radosti, že nějaký ten skoro krotký bažant přivezený z líně se dal střílet, a také asi dva zajíčkové padli. Janek ležel ve svém pekáči na konci brázdy pole.

Pojednou se zvedl, zakuželkoval.

Do střelců, jako když uhodí hrom, nastala divoká střelba, ale Janek sklopil uši a jako blesk prolétl mezi rozkročenýma nohama toho nejváženějšího soudruha a mřít k nám. Hajný mne strhl k zemi do příkopu. Dva střelci se totiž skutečně otočili a vypálili za utíkajícím Jankem. Oni myslivci nebyli, jen střelci. Janek doběhl k nám. Zakuželkoval, zamával jedním, pak druhým uchem, jako by říkal „Hoši, ahoj“. Starý hajný smekl myslivecký klobouk a zajíci se uklonil. Janek mlel pysky, až se mu ježila vousiska. To asi říkal něco nepěkného o střelcích a klidně odhopkal do remízku a zmizel v křoví a mlází, které tam kolem několika vzrostlých bříz rostlo.

„Tak co, neměl jsem pravdu, ten Janek je zkušený zajíc a dobře mu to myslí“, bručel hajný.

Kdykoliv jsem pěstoval nalezené mládě nebo raněné zvíře, nikdy jsem se nesnažil ho drezírovat a vnucovat mu lidské postřehy. Vždy jsem se namáhal porozumět mu a vytvořit mu takové podmínky, které by byly pro něho nejlepší. A vždy se mi to vyplatilo. Něčemu jsem se naučil a poznal další uzlík v gobelinu ekologické rovnováhy v kraji, kde jsem žil. Teď mám na půdě stavení párek kun. Kdy se mi tam zabydlely a proč, nevím. Jen jsem se poučil, že není radno sušit bezová zrníčka na půdě. Pracně jsem na papír srovnal hrozníčky plodů černého bezu, že budu mít na zimu čaj. Po čase jsem se šel podívat jak mi to uschlo. Na papíře zůstalo jen pár stopek a kuní trus.

Mám je chytat do rukávníku, když jim chutnají bezinky? A konečně já jsem jim to tu pěkně narovnal, takovou hostinu by si samy nemohly připravit. Tak je radno být zticha. Jen příště budu bezinky sušit jinak a bude to nemilé pro kuny. Když na podzim nastanou deštivé, mokré dny tak se mi do stavení stěhují také myšice lesní. Docela pohledné myšky s velkýma růžovýma ušima, velké černé oči, rezavý kožíšek, bílé břicho a rychlé nožičky. Tvoreček docela pohledný, co má rád jablka a jiné ovoce, či kořenovou zeleninu. Děda udělal bedny s víky obložené polystyrenem, kam jsme na zimu uložili jablka podle druhů. Myšice nevybírají druhy, ale kde je to nejpřístupnější. Jednou jsem zvedl víko a tři myšice klidně hodovaly na jablku. Podívaly se na mne svýma velkýma očima a nijak se nedaly rušit ve svém hodování. Někdo řekne, že jsem nerozumný, ale já je nechal. Těch pár jablek, bez tak jich do jara spoustu shnije. Tak ať se myšice najedí. Dokonce když jsem je pozoroval začaly si čistit fousky a chovaly se, jako bych tam nebyl.

Pes a kočka jsou průvodci lidského rodu již dlouhou dobu. Při tom pes ztratil již svoji osobitost, kdežto kočka ne. Pes potřebuje velitele smečky, někoho silnějšího nad sebou. Kočka zůstala individualistka a vybírá si mezi lidmi ty které uzná a vezme za přítele a je jim věrná jako pes, možná že i více. Je svá, člověk je pro ni buď jen krmič, nebo což je řídce, kamarád. Proto pes je v lidském podání věrný a kočka falešná. Což není vůbec pravda. Je nutno, jak jsem řekl, brát zvířata taková, jaká jsou.

Můj kocour Kuba chodí se mnou do lesa a neodběhne. Stále je těsně vedle mne. A jde sám, aniž bych ho volal. Vyprovází mne k autobusu a když se vracím, jde mi

naproti, nebo čeká před chalupou. Onehdá ťapkal se mnou skoro deset kilometrů a ke konci jsem viděl, že ho bolí tlapy, tak jsem si ho položil ke krku a šli jsme domů. Seděl, ležel tam, ani se nehnul a vyvažoval každé mé zakymácení na nerovném terenu.

A co to pší vrčí a spokojeně si přede za košilí kotě, občas se vystrčí dráčky, blaženě se roztáhnou a stáhnou. Krátce vrcholná pohoda. Vzpomínám na cestovatele A. V. Friče když jsem k němu chodil. Když bylo hezky, chodili jsme si sednout na zahradu na sluníčko. Kolem a vedle Friče šla koza, kočka, pes, liliputánský kohoutek a tři slepičky. Když si sedl, tak kočka do klína, pes k nohám, koza vpravo, já vlevo, kohoutek na koleno a slepičky vedle psa. A povídalo se, koza přežvykovala, kočka mžourala očima, ale nic ji neušlo, pes nudou lapal po mouchách, kohoutek podřimoval a slepičky hrabaly. Ale všude byla spokojenost a snášenlivost, a tak by to mělo být i v poměru člověk k přírodě.

Naše myslivost byla vysoké úrovně a čeština vytvořila v myslivecké mluvě celou řadu výrazů čistě mysliveckých, jimiž se buď pojmenovávají určité části těla, nebo značí určitou činnost. Vezmeme si třeba lišku. Lišce se říká kmotra, nebo kmotříčka. Lišákovi ferina, mlád'ata jsou liščata. Tělo lišky je složeno z hlavy, krku, hřbetu, hrudi, běhů a oháňky. Na hlavě jsou slechy, světla, čenich neboli morda. Prsty a drápy jsou pazoury a chodidla tlapy. Tělo je kryto vlnou, spodní hustá je podsada a vrchní, delší, zbarvená, jsou pesíky. U kořene oháňky je pachová žláza fialka. Liška kaňkuje, když se páří. Obývá brloh, který si vyhrabává nebo využívá brloh po jezevci. Do brlohu liška vjíždí. Hlas při kaňkování je skolení, v noře skučí nebo vrní, liščata kamží. Výkalům se říká výměty nebo trus. Teď se pokuste napsat popis lišky jen pomocí myslivecké mluvy, která má pro každého živočicha či ptáka, který je lovnou zvěří obdobné popisovací výrazy. Koho to zajímá, odkazují na publikaci Jiří Sekera: „Česká mluva myslivecká“ (1972).

Ještě bych chtěl připomenout, že 4. říjen je Světový den zvířat a že původní znění 6. bodu skautského desatera znělo „Skaut je ochránce zvířat“.

CO TEN PTÁČEK JARABÁČEK

Ptáci jsou jinou kapitolou lidského vztahu k přírodě. Pták je trochu jiný tvor než čtvernožec a také jeho vztah k člověku či obráceně podléhá jiným podmínkám. Jsou vášniví ptáčkaři, ornithologové. Je to zajímavá a krásná věda. Přesto pták si uchovává něco, co savci nemají a nemohou, pták létá často vzdálenosti měřené na stovky kilometrů.

Již jsem měl doma zajíce, veverku, kočky, ptáčky, ale žádného většího ptáka až jednou. Toulal jsem se po prudkém lijáku po stezkách kolem svatého Jána v prostoru chráněné krajinné oblasti Český kras, když jsem v trávě, ještě celé poseté kapkami, které se nyní třpytily jako drahokamy, našel něco, co se třásl, otvíralo zobák a oči a dřepělo na zemi. Bylo na něm víc nahoty než zmoklého perí. Inu, mladá kavka. Věděl jsem, že na skále U kříže hnízdí kavky, ale odkud přišlo toto zmoklé stvoření, jsem nemohl zjistit. Neměl jsem moc času, byl totiž čas jít na vlak, ale co s tím zmoklinou. Strčil jsem ho za košili, tam bylo teplo a sucho. Rázoval jsem na vlak

TABULKA O UMÍSTĚNÍ A OBSAŽENÍ BUDKY V ROCE 1992

ČÍSLO BUDKY	Typ budky výřet. otvoru	Patrona výrobce	Místo vyřezání	Kontrola 29.5.92 provděl: por. P. J. a M. H. a. M. H. a. M. H. a.	Kontrola 16.1.93 čistění	Kontrola 12.1.93 čistění
1	REKOVNÍK SBÍJENÝ Ø 15 cm	1991 MODRA ŽESTKA	KONČINY OKRAJ LEŠA U 2. ZYBNÍKA	NEOBSAŽENA (PŘEHÁZIT)	PŘEHÁZENA NA I STROM BEZ VĚTVÍ	NEOBSAŽENA
2	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 28 mm	1991 ZELENA ŽESTKA	KONČINY OKRAJ LEŠA U PEJČOKU DO 2. ZYBNÍKA	0 ZRHÁK LESNÍ 4 MLADÉ	I VYČISTĚNA	0 - ZRHÁK LESNÍ VYČISTĚNA
3	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 28 mm	1991 ZELENA ŽESTKA	KONČINY U JUDÁNEV	0 SYKORA KONADRA 9 MLADÝCH	I VYČISTĚNA	0 - SYKORY VYČISTĚNA
4	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 28 mm	1991 ZELENA ŽESTKA	KONČINY LOM	0 SYKORA KONADRA 7 MLADÝCH	I VYČISTĚNA	0 - SYKORY VYČISTĚNA
5	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 28 mm	1991 MODRA ŽESTKA	KONČINY PŘECHOD DO LOMU	0 PLCH	I VYČISTĚNA	0 - SYKORY VYČISTĚNA
6	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 32 mm	1991 MODRA ŽESTKA	KONČINY NALETOVÝ POROST NAD LOMEM	NEOBSAŽENA	I VYČISTĚNA 0 ZKA ZAHNÍŽENÁ (SYKORA)	NEOBSAŽENA VYČISTĚNA
7	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 32 mm	1991 MODRA ŽESTKA	KONČINY JIŽNÍ OKRAJ LEŠA	0 SYKORA MLADÉ VYVEDENY	I VYČISTĚNA	0 - SYKORY VYČISTĚNA
8	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 32 mm	1991 MODRA ŽESTKA	KONČINY JIŽNÍ OKRAJ LEŠA U POSEDU	0 SYKORA MLADÉ VYVEDENY	I VYČISTĚNA	
9	DLAŽBANA BUDKA Ø 120 mm	POTŘKA POTR. ST.	OCHOZEJ	?	?	?
10	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 32	JOS. PŘENČÍK L. KRAJČÍ	KONČINY STŘEDNÍ ČESTA 100 m od POTUČKY VLEVO	0 SYKORA MODRINKA 10 MLADÝCH	II VYČISTĚNA	0 - SYKORA VYČISTĚNA
11	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 32	L. HOLVÁTH, T. DOLEŽAL	KONČINY STŘEDNÍ ČESTA 200 m od POTUČKY VPRÁVO	NEOBSAŽENA	I VYČISTĚNA	0 - SYKORA VYČISTĚNA
12	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 32	O. HATRAŇEK	KONČINY U POSEDU PŘI PODZEMNÍ	0 SYKORA MODRINKA 9 MLADÝCH	II VYČISTĚNA	0 - SYKORA VYČISTĚNA
13	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 32	M. BAROT	KONČINY CESTA OD KRAJNÍ KE SLAVKOVÉ - U KRAJNÍ	NEOBSAŽENA	II VYČISTĚNA	VÝMĚNA (PROD. VLET. OTV.)
14	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 28	O. NEJEDL, J. ADAMÍK	KONČINY PĚCH. STRANA OPLOCENKY	0 SYKORA KONADRA 12 MLADÝCH	I VYČISTĚNA	NEOBSAŽENA VYČISTĚNA
15	SBÍJENÝ SYKORNÍK Ø 28	J. URBŠ, A. ČERVENKA	KONČINY JIŽNÍ STRANA - U LAZEČKY	0 SYKORA MLADÉ VYVEDENY	I VYČISTĚNA (PROD. LABAZNÝ RETNÝ OTVOR)	VÝMĚNA (PROD. VLET. OTV.)

a pod košili se to také začínalo rojit a vrtět. No bodeř-kavče uschlo a těsný prostor se mu přestával líbit. Rukou jsem ho vytáhl, trochu pofoukal ještě mokrá pírka a strčil znova za košili. Kavče se tam nějak zalíbilo a byla v klidu. Dojel jsem domů a položil nalezence na stůl. Pazourky mu klouzaly po hladké desce stolu a měla slepené perí, ale když jsem přistrčil talířek s uvařeným vejcem na tvrdo a trochu zrní, kavče se do toho pustilo sice ne nadšeně, ale přece něco snědlo, něco jsem mu nacpal do zobáku

a přiměl, aby to spolкло. Za dva dny jsem ho vzal na chalupu. Křídla jsem mu neostříhal, jak mnozí radili. Chtěl jsem, aby se pak samo vrátilo k svému přirozenému životu. Kavče skákalo po dvoře a pokoušelo se létat. Když jsem ho volal slovem „Kááčo“ přihopsalo a vyrazelo nějaké hrdelní zvuky. Na jídlo nebyla vybíravá a co jsem jí dal, sklofla. Na noc jsem ji také nezavíral. Našla si koutek ve staré vypletené kukani, kam jsem dal dvě hrstě sena. Nějak se jí tam zalíbilo a když neměla chuť se pohybovat po dvoře, hnípala v kukani načepejřena a jak vidno velmi spokojena. Sama se najednou naučila sedat mi na rameno a dívat se co dělám. Bylo to velmi zvědavé stvoření. Jednou jsem ji postavil před zrcadlo. Chvilí se dívala sama na sebe. Hlavou kroutila na všechny strany a pak se vydala podívat dozadu a nějak se divila, že kavka zmizela. Nebo jsem před ní položil otevřenou krabičku sirek. Káča začala pečlivě vybírat jednu sirku za druhou a klást je vedle krabičky pěkně na hromádku.

Pak už vylétla na střechu, dokonce odletěla, ale k večeru seděla na kraji lavice na dvoře pod kterou měla svoje krmení a pak sama šla spát do kukaně. Pozoroval jsem ji, jak létá v okolí, a někdy se dostala daleko, a sbírá si potravu. Něco klovala na polní cestě, něco na poli. Jednou se dva dni zatoulala, ale pak se vrátila. To již dokonale létala, byla celá opeřená, ale byla stále tvor neobyčejně zvědavý až vlezlý. Tak jsem ji v krabici odvezl blízko skály u sv. Jána a vypustil. Chvilí poletovala po větvích, ale když viděla hejna kavek, že letí kolem skalní stěny přidala se k nim. Kavka se vrátila tam, kam patřila a já byl spokojen.

Ptáci jsou velmi zajímaví tvorové. Stačí se učit, jak pracně dovedou stavět hnízda, jak se zasnubují, někteří celé obřady, jako třeba roháči. Míval jsem u chalupy krmítko, kde bývalo až dvacet hýlů, všechny druhy sýkorek včetně parukářek a mlynářů, brhlíci, stehlíci, zvonci, zvonohlíkové, čečetky, krátce veselá pípavá společnost. Někdy přiletěl i strakapúd a za velkých mrazů i datlík tříprstý se žlutou čepičkou na hlavě. Vrabci poletovali jen v povzdálí, tady bylo ptačí panstvo. Ale státní statky si pořídily letadlo a začalo letecké rozprašování, rozstříkování polí, ale při přeletu i zahrad, celé vesnice. Letadlo denně svinilo vzduch i přírodu a dnes po šesti letech tu mám v zimě dva vsumdlané vrabčáky a jsem rád že někdo vůbec přijde na plné krmítko. Vše bylo vyhubeno nebo se odstěhovalo z tohoto chemického leteckého pekla. Letos s tím přestali, vlastně již loni to omezili a rodinka křepelk pojednou se ozvala svým „pět peněz“ co nebylo slyšet už léta. Ona ta chemizace zapůsobila také na výskyt brouků, motýlů, že skoro nezbylo nic. Letos se opět objevil admirál, ale dříve jich bylo plno, zejména když spadaly zralé hrušky plánata, šáva z nich babočkám admirálům velmi chutnala. Mnoho hodin jsem „pročuťel“ při pozorování ptáků. To je zajímavé sledovat, co takový ptáček dovede zobákem udělat, ať to je rákosník, moudivláček, mlynářik, králíček, žluva. Hnízda jsou často umělecká a stavitelky velmi promyšlená díla. Pak jsou tu ptačí koncerty. Bývaly vždy ráno, když vycházelo slunce, jako by svým zpěvem vítaly ten oslňující terč stoupající pomalu po obloze. Pak houfování, odlet, ticho a opět přilet. Letos mi poprvé zahnízdlily jiříčky nad vraty bývalého chliva a vyvedly čtyři mladé. Jsem zvědav, zda se tu objeví příští rok. Teď je tu mlha, šero a pošmourné, bez ptačího hlásku či pípnutí.

Sovy, dravci, to jsou ptáci velmi ohrožení ve svém bytí. Nevím, který hlupák rozšířil pomluvu, že káně chytá kuřata, káčata. Loví jen myši a je tak špatný lovec, co se týče větší kořisti, že ho sokolníci vůbec neberou do seznamu svých dravců-lovců.

Chytit zajíce, králíka, bažanta, koroptev, na to musí být jiný dravec, ale ne káně. Ale tuto pomluvu slyším z úst každého dnešního myslivce.

Cítili jste někdy večer kolem hlavy lehký závan když kolem vás neslyšně přeletěla některá ze sov? Víte co to jsou vývržky, stříkance, jako důkazy přítomnosti dravců a sov?

Pozorujte, pomáhajte ptákům s hnízdišti, vyrábějte potřebné budky a zavěšujte, ale veďte si o tom pečlivě záznamy. Přesně takové, jaká si vede desetiletý člen 2. odd. Bystřice pod Host. Předkládám tu kousek jeho záznamu jako ukázkou, jak se to má dělat. Příroda potřebuje lidské pomoci. Třeba ptačí budky. Stavby budek uvádím O. Henze – G. Zimmermann: Opeření přátelé a v knihovnách najdete řadu dalších potřebné literatury; a nezapomeňte si všechno kreslit!

STOPOVÁNÍ

Pro většinu těch, kteří chtějí dělat stopování, je to způsob, jak získat sádrový odlitek stopy, to je otisk chodidla tlapy, stojáku ptáka.

Ale stopování není jen sledování stop pohybových, ale jsou stopy pobytu, pohybu ve vysokém lese, toho co bylo snědono, vývržky, trus, stříkance, hlasové projevy, brlohy, hnízda a jejich způsob stavby, pachové signály, projevy určitých obřadů při páření, okus stromů, šišek, oříšků, hub a další věci. Je toho skutečně mnoho a není možno ani snadno vše rychle v přírodě objevit a naučit se znát.

Jen co je stop pohybových, co je hlasových signálů, znáte velikosti a zbarvení vajíček? Znáte zvyky stěhovavých ptáků? Stop je v přírodě velmi mnoho a když pozorujete lidi jdoucí přírodou, tak se poučíte, že většinu stop, které jste viděli zkušeným okem vy či stejným cvičeným sluchem slyšeli vy, oni vůbec nevnímali. To se musí člověk učit. To jsou tajemné šifrovací klíče, které vám otvírají tajné psané zprávy ze života živočichů.

Je to okouzující a velmi dobrodružné prožívání chvil v přírodě. Sice odpadne naivní pohled, že ptáček krásně zpívá a on zatím vážně označuje svůj obývací revír a vyhrožuje každému, aby mu přes hranice nevstupoval. To je i onen tak básnický opěvovaný tlukot slavíka. Našli jste někdy pod starou zvonici hromadu vývržků? Našli jste hromádky bobků, či podivný trus s bílou špičkou? Jednou za tvrdé zimy jsem se toulal po Českém krasu nedaleko naší služební chaty. Na sněhu ležely takové podivné oranžověžluté „housenky“. Nikdy jsem to před tím neviděl. Tu ležela jedna zmrzlá housenka, tam několik, ale vždy pod šípkovým keřem.

Mráz kousal do prstů do kterých jsem bral zmrzlé „housenky“ a pečlivě je prohlížel. Pak jsem došel k rozluštění záhady zmrzlých oranžověžlutých „housenek“. Na keři červeném šípky seděla skupina brkoslavů, ptáků, kteří k nám přilétají jen za tuhých zim ze severu. A jeden brkoslav, který se doslova cpal šípky vypustil trus a ten trus byla ona záhadná „housenka“. Přesně v barvě šípkového vnitřku.

Nechal jsem housenky housenkami a prohlížel si brkoslavy, které jsem viděl poprvé v životě. Statní ptáci se mojí přítomností ani příliš nevzrušovali. Raději se krmili šípkami, které jim asi výborně chutnaly.

Tak jsem z toho výletu byl dvakrát poučen, za prvé, jak vyhlíží živý brkoslav a jak vyhlíží jeho trus, když se živí šípkami.

A tak na stopařských toulkách bývá vždy. Jenže, abych tak řekl, lovecká stopařina není všechno. Je ještě jiná, ale než o ni začnu vyprávět, připomněl bych jednu vynikající

menší vědomosti. Přitom rozšiřovat taje z hmyzího života a získat cenné informace pro naši chemii i technologii, jelikož hmyz má řadu zajímavých technických patentů, by bylo prospěšné našim potřebám.

Jinak je to svět docela jiný než ostatních živočichů. Svou přítomností prostupuje celou biosféru.

Stačí sedět chvíli na prosluněném místě a kolem člověka se objeví nespočet zástupců hmyzu, který tu poletuje, leze, žije. Viděli jste někdy, když se líhne z kuly motýl, nebo z ošklivého tvora vážka, či naslouchali jste cvrčkovi, když hrál na náměstíčku před svým hnízdem, vlastně podzemní chodbičkou, či jak vosa kutilka dopravovala omráčenou housenku na místo, kde měla sloužit jako potrava vajíčku a pozdě housence, která ji bude za živa vyžírat. Víte jaký je rozdíl mezi housenkou a housenicí? Viděli jste někdy pavučinovité hnízdo vytvořené housenkou motýla jako neprostupnou záclonu v křoví nebo mezi kmínky?

Kudlanka nábožná, jak jí to jméno sedí. Ručičky pěkně k modlitbičce spjaté a chňap a je tu past na neopatrnou mouchu a kusadla začnou svou práci.

Kdysi Hais Týnecký psal velice pěkně o hmyzu v knihách Na pasece, Bratři mravenci, Les, Hory, a Moře. Co tam bylo zajímavého a vtipně psáno a Ota Štefl to krásně ilustroval. Nedávno vyšli Bratři Mravenci, ale kniha asi neuspěla, jelikož další dva díly již nevyšly, škoda.

Ale ukázka doby – příroda o dva kroky zpět, dříve se tak říkalo o kultuře, dnes o přírodě.

Ale až příroda řekne dva krok zpět člověče – pak bude zle a nepomůže ani žádná lidská chytračina, která je dnes tak v oblibě. Svět hmyzu je velmi bohatý na své druhy a proto je nutno také poradit několik atlasů, které sám používám léta a vždy se mi osvědčily.

Tak o motýlech nás poučí dvoudílná práce autorů J. Komárek – J. Tykač: „Atlas motýlů“, kde je velmi cenný atlas tabulí s barevnými fotografiemi našich motýlů. Pak dva specializované atlasy od V. Javorka a to: „Kapesní atlas dvoukřídlého hmyzu“ a „Kapesní atlas ploštic a křísů“. Obě díla mají vynikající kresby autora v barevném provedení. Pro poznávání běžných brouků se hodí kapesní atlas ze sbírky OKO vydávané Albatrosem a to J. Mařan – F. Procházka: „Naši brouci“ a pak velmi zajímavý obohacený barevnými fotografiemi je od J. Zahradníka „Svět brouků“ (1974).

PÍŠÍ A KRESLÍM

Dnes dostat ručně psaný dopis je velká vzácnost. Většinou jsou dopisy psány na stroji, u těch super moderních lidí pak na počítači. Jenže, třeba načmáraný, dopis má v sobě cosi lidského. Každý člověk má svérázný rukopis odpovídající jeho povaze, vlohám, někdy i náladě či zdravotnímu stavu. Krátce je pln člověčiny. Dostávám i dopisy psané hůlkovým písmem. Pisatel se stydí za svůj škrabopis a snaží se psát hůlkovým písmem. Ale i zde je ještě trochu člověčiny. Pamatuji, že jsem ve škole ještě měl předmět krasopis, kde ocelovým perem, nasazeným na násadce a namočeným v inkoustě, jsme se učili psát krásná písmenka, která se pak později změnila v čmáraninky

a zkratky vyjadřující naši osobnost. A tak je to i s kreslením přírodnin a jejich fotografováním. Kreslit znamená kreslenou kytku, plod, travní klásek, brouka, myšici lesní zachytit zkratkou, ale plně vyjadřující naše vidění kresleného předmětu. Také se fotografuje černě, někdy i mezi kroužky, aby se leccos z rostliny, kroky brouka zachytilo podrobněji. Ale fotografie je jako dopis psaný na počítači a naše kresba jako dopis kreslený naším kresebným stylem – písmem grafického vyjádření, ve kterém je zakódován kousek našeho vidění, vnímání, postřehu, okamžiku, kdy jsme předmět pozorovali a kreslili.

Kreslí se tužkou, perem, štětcem, pastelkou, barevnou tužkou. Záleží, co nám nejlépe vyhovuje, ale začít je nutno tužkou a jednoduchou čarou, kterou se snažíme zachytit základní tvar kresleného. Žádné stínování, ale rozklad na dílčí části tvořící dohromady kresbu a vyjadřující přesně to, co kreslíme tak, aby každý poznal, co jsme kreslili. Učíme se pozorovat květy, listy, jejich postavení na lodyze, stéblu, pupeny, plody, pohledem zředu, ze strany, svrchu, někdy i ze spodu. Tím stále více poznáváme krásu květu, který se najednou objevuje v mnoha dosud nevidaných tvarech a projevech krásna. Stejně je to při kresbě motýlů i třeba mloka, zajíce, volavky. Vyžaduje to trpělivost. A dávám radu, učte se kresbou vycpaných a nepohyblivých přírodnin vstřípit si jejich základní tvar, kolik výšek hlavy se vejde do výšky krku, či délky celého těla, jak má dlouhá křídla. To je zoologická výtvarnická anatomie. Vezměte i třeba chrobáka, jak vyhlíží z boku, ze zředu, zezadu. To je nutno si zachytit do oka, do „merku“, jak se říká a to nám velmi pomůže při pozdějším kreslení savců, ptáků, obojživelníků a hmyzu v živém pohybu, přímo v jejich životním prostředí. Ona i housenka má svoji anatomii nožek, očí, hlavy, kusadel a dílců těla i těch nejrozmantějších „ocásků“.

Základní pravidlo je klid a trpělivost, v terénu postřeh, hbitě kreslit, nic vám nesmí uniknout, každá část rostliny či živočicha, kmene stromu, skály má mít zachycený tvar, pohyb a postoj. Kreslit čisté čáry, žádné tkaniny.

V terénu kreslete třeba poupata konikleců, kvetoucích jaterníků, sasaneček, v mnoha tvarech rozvinutí a směru pohledu na ně. Někdy se podívejte na věc ze „žabí“ perspektivy. Položte se na zem, tvář až k zemi a podívejte se na to, co je před vámi. Mechový porost se promění v amazonské džungle, pískoviště se spornými trsy trav na zajímavý kout pouště s oázou a louží v tajemném jezeru kdesi v tropech. Někdy i vyjeté koleje po pneumatikách na lesní cestě se vám promění v neobyčejné krajiny, objeví se vám dosud neznámý mikrosvět, na který se skoro s nezájmem díváme z naší zdvižené polohy „z vejšky“. Naučte se dívat na krásu a její barevnost. A nejsou to jen praváci, křemenáči, kozáci, kotrče a další, ale jsou to často podivná kuřátka, různá vlčí mlíčí a milimetrové houbičky pod odchlíplou kůrou poražených stromů, či podivné plodnice hub dřevomerek, které se objevují na kmenech stromů.

Hvězdnice, pohárovka a je ještě spousta druhů. Houby jsou skutečně tvarově velmi proměnlivé. I jeden druh, když si seřadíte třeba praváka od malíčkého, běloučkého až po pořádného dospělého. Co je to barevných odstínů hnědé na klobouku, co tvaru baňaté nohy a klobouku, od naražené čepice až po furiantsky nasazený mušketýrský klobouk.

Klasy trav, kolik je to nezměrných tvarů! Nebo naše vzácné orchideje čili vstavačovitě, nebo jen ty složnokvěté a játrovky, lišejníky. Inu, stačí si někdy sednout před starý mech, lišejníky a houbičkami zarostlý pařez a můžeme kreslit celé odpoledne a budeme se divit, co tvarů, seskupení plodnic a rostlinek jsme zachytili na kusu papíru.

Nejdříve kreslete tužkou. Vezměte s sebou dvě, tři měkké tužky 1 a 2, ostře ořezané a kousek gumy pro začátek. Později ji již nebudete potřebovat.

Kreslit vždy ostrou tužkou, pozorovat a snažit se zachytit skutečný tvar. Když se vám kresba nezdá, kreslete znovu a znovu, až to bude to, co vidíte. Kresby nezahazujte, uložte je do obálky s popsanými a pokreslenými papíry. Ke každé kresbě (listu) datum, místo a pořadové číslo listu v putovním deníku, který si tak doplňujete, jak kreslíte. Píšete na linkovaný list. Kreslíte rostliny, živočichy na nelinkované. Stopy, někdy i určování ulity měkkýšů, či velikost vajíčka na čtverečkový papír. Ostrý tenký štětec jsou další naší kresebnou pomůckou pomůckou. To vyžaduje naučit se klást barvu na vlhkou plochu papíru, míchat různé barvy přímo na papíře. Má to své výhody, ale vyžaduje to umět zacházet s barvou. Jsou rozmanité techniky, jak výstižně nakreslit listy se vši žilnatinou, kdy se klade nejprve hustá temperová barva, pak se vymývá polosuchým štětcem zbavené barvy, jen namočeném trochu v čiré vodě až se krycí barva vybere až na bílou plochu papíru. Vykreslí tvary žilnatiny, nebo cizelování na krunýři krovek brouka a pak se opět částečně překryje průhlednou jinou barvou, abychom obdrželi stínovanou plochu a list se stal plastický a určovatelný podle své žilnatiny. A podobně i květy a plody. Dá se kreslit pastelkami. Na mých toulkách jsem nosil desky formátu A5 naležato, kde jsem měl stejně velké „přírodní papíry“ obyčejně okrové, šedé a světlehnědé a kryté pauzovacím papírem, aby se pastelová barva nerozmazala. V krabici jsem měl dvacet 5 cm dlouhých základních odstínů barev. To mi plně vyhovovalo, zejména pro krajinomalbu, byla rychlá a suchá a zachycovala všechny barevné nálady krajiny. Tlakem a roztíráním barev se získaly mezitóny a přechody. Když jsem chodil v terénu kreslit, tak jsem měl deštník udělaný ze staré konstrukce běžného deštníku krytého maskáčovou celtou. Pod tím se mi i za mrholení a deště dobře pracovalo a někdy jen sedělo a dívalo do krajem na hladinu rybníka, hřeben hor.

Paraple je věc pro táborníka stopaře a kreslíře velmi užitečná záležitost a pomůcka.

Taková kresbička, třeba podivného kořenu stromu, jeho pokřiveného kmene, skupina poupat koniklece, plodů kotvice, pohled na krajiny dovede i po dlouhých letech roztočit film záběru, který jsme bez našeho vědomí natáčeli do paměti, a nyní je kresbička tajemným klíčkem, kdy se takový vzpomínkový film začíná promítat a dovede vytvořit bohatý roj vzpomínek, přivolá zážitky, vjemy, na které jsme nějak v tom životním shonu zapomněli.

Když jsem na roverských kursech LŠ na Beníškách nebo v Žumberku a Orlovech, i na PLS přednášel o kreslení v přírodě, tak se ozývalo všeobecně, že to nedokážeme, to přece nejde. Ale je tu jedno zajímavé slovíčko – chtít.

A to slovíčko dokázalo, že po mém povídání o kreslení se objevilo, že nebyl nikdo, kdo by neuměl kreslit a někteří dokonce nakreslili rostlinu tak dokonale, až se tomu sami divili.

Krátce, dokázal jsem všem, že kreslení není žádný zázrak a když je člověk schopen se naučit psát, tak zvládne i prostou kresbu. Nejde o žádný umělecký projev, ale vlastně o stopařský záznam. Tato květina, houba, lišejník, šiška, žába, tesařík, motýl, sýkora, srnec vypadal, když jsem ho viděl, takto. Dokonce se mi podařilo kreslit fáze pavoučího namlouvání, to, co dělají při namlouvání roháči, jak vypadají mladé lisky, jak staví hnízdo moudvláček.

Kresba do skicáku je stopařský zápis a, opakuji, žádné výtvarné dílo. Proto vyžaduje přesný postřeh a zachycení pozorovaných fází buď předmětu, nebo jeho

činu a pohybu. Někdy je to důvěrné nahlédnutí do rodinného života toho, co tvoří složky života rostlin a živočichů. A o to jde.

VODA HUČÍ PO LUČINÁCH

Voda je kouzelná a hudební věc. Sledujte někdy některou horskou bystřinu a zjišťujte, jaké zvuky vydává. Zjistíte, že voda plyne nehlučně, bublá v různých výškách či hloubkách, šumí, hučí, syčí, cvrčí, klouže, protéká, zurčí, šplýchá a mlčí v tichých zasněžených zátočinách některých našich vodních toků. Znáám taková místa na Be-rounce, kde dokonce jsou místa, kde stromy dosahují až do vody a polovici kořenů mají ve vodě a kmen někdy skloněný nízko nad pomalu plynoucí vodou. Seděli jste někdy na hrázi rybníka a vnímali ticho, barevný koncert malých vlnek, čeřínek? Tábořili jste na břehu jezera s průhlednou vodou, která mění barvu podle toho, jaké je dno, od tmavě kávové přes zelenou po blankytně modrou nebo s průhledem na bělostný písek u dna? Sledovali jste tmavé hřbety ryb v potoce, říčce či v rybníce? Na Stanově jsme navykli kapry, že nám ocucávali prsty pomazané těstem od knedlíků, brali z prstu kopečky rýže či chytali do tlamiček kousky delších špagetů. My měli legraci a kapři se pořádně nacpali a dokonce jsme mohli je pohladit či poplácat po hřbetě. Nic se nás nebáli a doslova v určitou hodinu čekali, kdy začneme s krmením. Stačilo jen zatlouci kovovou sběračkou na hrnec a voda byla u přístavního můstku plna neklidných rybích hřbetů. Takže ryby jsou docela chytrá a myslící zvířátka, jak to řekl na táboře šestník Pepík.

Voda, to je mocnářství. Někdy neobvyčejně klidné, veledůležité pro rostliny, živočichy a lidi, kterým dokonce pohání stro-

je, ale dovede to být také zuřivý a strašný živel, který nic nezastaví. Všude, i sebemenší škvrkou se protáhne pramínkem jako vlásek, který mohutní v proud, který všechno rve a odnáší.

Vodu zařadil člověk do zdrojů nevyčerpatelných, ale ve své pýše zapomněl, že tento zdánlivě nevyčerpatelný zdroj se může znehodnotit znečištěním. Stává se to tak, že většina našich řek jsou stoky nebezpečné na koupání, natož na pití. Proto dnešní hygienici tak přísně dbají na zdroje pitné vody, které by se mělo používat po dobu skautských táborů.

Zemědělská chemizace znehodnotila všechny studánky, které byly dřív na lukách nebo mezích.

Je proto dnes nutno tvrdě zasahovat proti bezohledným znečišťovatelům. Tuto funkci má takzvaná Vodní stráž. Podmínky sdělí Vodní inspektorát nebo ředitelství povodí. Naše země jsou zajímavý stan, z jehož povrchu stékají vody do úmoří Severního, Baltského a Černého. Tato úmoří se dělí na pořiči a pořiči na povodí.

Každá řeka má na vodohospodářské mapě svoje číslo, udávající úmoří, pořiči, povodí, dokonce jsou tak očíslovány i všechny potoky, které jsou zachyceny na mapách.

Pokuste se někdy udělat výlet podél některého vodního toku, třeba jen potoka. To je svérázný svět přírody se zvláštním rostlinstvem, živočichy, ptáky. Ve vodě není o nic chudší společnost, záleží jen na čistotě vody. Nebo si lehněte na břicho na okraji rybníka, kde je vody tak na dva, tři centimetry a je pěkně vyhřátá sluncem. Co je neznámého a pestrého života a těch všelijakých patentů optických, dopravních a lovných! Inu podívejte se a věnujte tomu čas, to je opět jiná učebnice přírody.

Vodní toky byly cesty, kudy putovaly hordy, později kmeny praobyvatel našich zemí. Voda se stala pohonnou silou mlýnů, pil, hamrů, stoup, povídláren a podobně. Dnes voda pohání turbíny elektráren či jiných pracovišť. A voda je ten nejlahodnější nápoj, pokud je to voda neznečištěna lidskou činností.

Vzpomínám, jak jsem v Roháčích na jednom horském hřebeni na nejvyšším místě objevil pramen, který vypouštěl vodu v malých pramíncích za skalních útrob. Voda byla studená, čirá, ale ta chuť! Neváhali jsem a leželi tam dvě hodiny a usrkávali, v ústech převalovali tu lahodu, jakou byla voda v této nezvyklé horské studánce. Voda vytváří dva světy. Ten, který se zapojuje do světa povrchu našich krajů, jako vodní toky od potůčků po řeky, rybníky, ale pak jsou světy rybních vod v určitých hloubkách. Svět dna vodních toků od řek po potoky. Ty poznávat vyžaduje čas, trpělivost. Ale příroda i zde dovede nabídnout klíče k rozšířování tajemného života třeba raka, koloušky, vranky, pstruha, žab, užovek. A získáte další list do své životem nashromážděné velké učebnice znalostí o přírodě.

JAK NA TO?

To je trochu složitá otázka.

Skautský život vyžaduje trávit velkou část našeho života právě v přírodě. Buď jsou to jednorázové akce na den, dva, nebo delší – a to jsou tábory.

Ekolog by vám vyjmenoval celou řadu negativních vlivů takového pobytu v přírodě na ekologii.

Při dobré vůli je ale možné tyto negativní vlivy snížit na minimum. Aspoň to vždy dříve bývalo, že po táborech nezůstala spoušť, kde tráva sto let nerostla. Skauti nejsou sovětská vojska.

Ústředí Junáka sice uzavřelo 17. 11. 1994 krátkou dohodu s ministerstvem životního prostředí, ve které je stanoveno, co skauti jsou povinni v přírodě respektovat, co mohou a nemohou dělat. Z praxe vám ale řeknu, že tyto souhrnné smlouvy jsou gesta a skutek utek. Zapomíná se totiž na to, že každý region má svá specifika dané krajem, a tím, co je tam, co náleží do biosféry.

Proto doporučuji každému vedoucímu jakékoliv skautské jednotky, aby si zašel buď na správu CHKO, v níž by měl místo na tábor, nebo, kde by rád se svojí jednotkou nabídl pomocnou ruku. Osobní styk, vzájemné poznání a ohodnocení je mnohem prospěšnější než sebeslavnostnější vzájemná dohoda. V zákoně 114/92 Sb. je zajímavý paragraf 81 pojednávající o Stráži přírody.

To je, myslím, činnost, která by měla být co nejvíce rozšířena mezi staršími skauty a vedoucími. Je proto také nejlépe se domluvit na správě nebo na okresním úřadě, kde má být referát pro životní prostředí. Státní inspekce čistoty ovzduší, vodohospodářská inspekce, Správy CHKO, referáty životního prostředí na okresních úřadech, Stráž přírody a Vodní stráž, to jsou instituce, které mohou skautským jednotkám zprostředkovat hlubší poznání rodného kraje, jeho přírody a přiložit vlastní ruku k její ochraně a dohledu.

Každá CHKO ráda nabídne odborníky k odbornému výcviku při práci, kroužkování ptáků, sčítání druhů přitahujících ptáků, zjišťování nalezišť vstavačovitých, či jak se plní celostátní akce typu FORMICA na ochranu mravence lesního a podobně.

Není skautské potulovat se na černo a říkat si „my je převezem“. Lépe a prospěšnější je přijít na patřičné místo a říct my jsem ti a ti a rádi bychom vám pomohli v tom a tom, nebo co potřebujete. Rozumní lidé se vždy dohodnou ke spokojenosti obou stran a to je účel takového setkání.

TI BARBAŘI

Zásady ekologického spolužití člověka s přírodou nejsou výsadou bílého Homo sapiens, ale běžnou životní moudrostí prostého, v očích bělochů „barbara“, Indiána. Zde je malý příklad, jak se Indiáni dívali na přírodu.

Základní indiánské zákony

Nikdo není vlastníkem země. Země náleží kmeni, který ji chrání před jinými kmeny. Člověk vlastní jen tolik země, kolik jí obdělá a kolik jí zabere jeho obydlí nebo pole. Když ji přestane obdělávat, vrací se půda kmeni a ten ji přidělí jinému příslušníkovi.

Nikdo není vlastníkem stromů v lese, vody v řekách či půdy. Jsou to plody země, která patří všem lidem. Jen tolik jich patří člověku, kolik jich stačí sklízet vlastníma rukama a kolik jich upotřebí ve svém domově.

Na divoké rostliny se vztahují tytéž zákony, ale člověk si smí činit nárok na určité množství úrody, jako je třeba divoká rýže, a to tak, že kolem určitého území vyznačí ještě dlouho před sklizní hranice. Velký sněm, ale vždy rozhodne o tom, zda je jeho nárok přiměřený.

Řekněme, že někdo nasbírá hromadu palivového dříví, bizoního trusu, či hlíny, kamení, kůlů, vrbových prutů, a označí je značkou, která je odznakem jeho vlastnictví. Tato značka ochrání nashromážděné věci před těmi, kdo by si je chtěli přivlastnit dřív, než skončí trvající roční období. Po jeho uplynutí se stávají opět kmenovým vlastnictvím.

Nikdo nemá právo na lovnou zvěř a divoká zvířata, neboť jsou plodem země, která patří národu. Jednotlivci jich náležejí jenom tolik, kolik jich je schopen ulovit vlastníma rukama. Lov orlů je výsadou jen několika lidí a to ještě jen na určeném omezeném území.

Kmen řídí všechny kmenové zájmy. Kmen smí jedné rodině udělit výsadní právo lovit, sbírat dřevo, sklízet divokou rýži nebo ovoce na určitém území. Rodina toto právo prodat nemůže. Nesmí ani pronajmout území jiným k lovu či ke sklizni potravin. Toto opatření zabráňuje přílišnému využití dané oblasti.

Objeví-li někdo zvěř na své půdě, může jí zabít jen tolik, kolik potřebuje a je schopen zužitkovat. Nesmí zabíjet pro hříšné potěšení ze zabíjení a pustošení.

Jde-li někdo klást pasti a lovit na bobří hráze, nesmí ulovit všechny bobry. Měl by tam zanechat alespoň jeden pár, aby jejich mláďata osídlila nádrž. Neměl by též ničit hráze a hrady, aby bobr znovu osídlil celou kolonii.

Najde-li někdo jelení zvěř v „jelením dvorci“ v době, kdy leží hluboký sníh, zabije jenom tolik, kolik on a jeho lidé dokáží hned využít. Je nešlechtné zabít takové množství zvířat, které by narušilo populaci. Pro ty, kteří se takto provinili, je určen trest několikadenního hladovění.

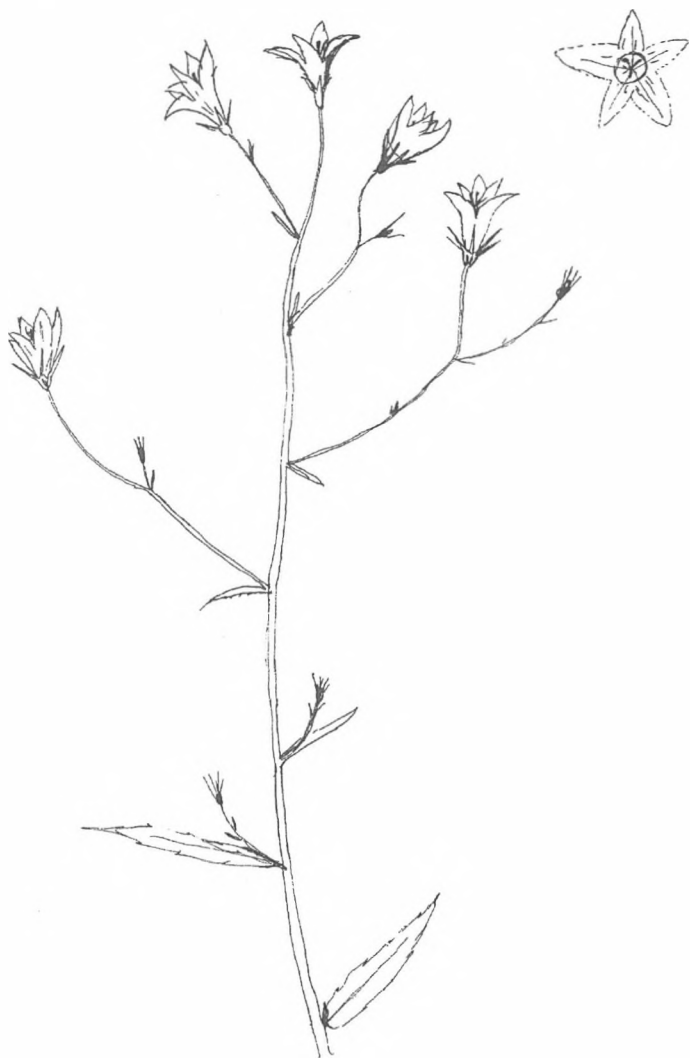
Je v souladu se zákony zapálit préríi na podzim nebo velmi brzo z jara, když je tráva suchá. Nenadělá se příliš škody a nová tráva vyroste o mnoho dní dříve. Na jaře je pak mnohem kvalitnější. Ale zákonné není nikdy zapálit-li se les, neboť je to velká

a trvalá pohroma pro všechny, kteří tam bydlí, ať pro člověka či zvěř, a les se z takového zásahu jen velmi těžko vzpamatovává.

Všichni lidé jsou svobodní a sobě rovní, mají právo na štěstí po svém, ale nesmějí zasahovat do stejného práva ostatním.

Každý musí přijímat s úctou všechny věci, které jsou ostatním posvátné, ať je chápe nebo ne.

Každý muž a žena, kteří jsou nemocní, nebo se ocitnou v neštěstí, či jsou bezmocní ve stáří, mají právo na ochranu a podporu kmene, neboť v době své síly přispívali k obecnému blahu.

PINGL MŮJ MI PAKUJTE...

takto říká Jan Neruda v jednom veršování. A také říká, že je nutno putovat častěji, to značí umět se zastavit tu i onde a trochu se věnovat pozorování přírody, té, co je přímo u nosu, nebo vzdálené, třeba v mlžném oparu. Oboje má své neopakovatelné kouzlo a leccčemu nás učí.

Onehdá jsem dostal dopis s kopiemi kreseb, které si začal na svých putováních kreslit jeden účastník kursu FONS a dopis končí větou: „*Mirku, nevím, zda jsem to napsal dost srozumitelně, díky za otevření očí...*“

Co lepšího mi mohl napsat.

Ano, otevřít oči a dívat se. Stopovat život kolem nás, stopovat to, co se zdá být již zavato časem. Třeba jak to bylo s mou rodinou, kdo byli moji předkové, odkud pocházím. Kde je domov můj.

To je námět, na který se většina mladých lidí dívá a útrpným úsměškem, ale slyšel jsem to i z úst některých jiných mladých, že to začínají dělat a že je to moc zajímavé. I to hledání odpovědi na otázku Kde domov můj?

Pro Čechy to je venkov, vesnice, městečka, lesy, rybníčné bašty, hájovny. Velká města a byla poněmčena a ti, co tam žili, zapírali svůj původ a hráli si na ubohé paskvily ani Čech ani Němec, ale pokroucený hřbet.

Nedávno jsem četl od Karla Kovala: „Mozart v Praze“, to jsou celé dějiny jedné kulturní složky našeho národa – hudby. Každý venkovský kantor byl vynikající muzikant, po celé Evropě a tehdejších královských, vévodských a šlechtických dvorech byli vedoucími muzikanty čeští lidé pocházející z venkova a Mozart se od nich učil. A tak by se dalo procházet celými českými kulturními dějinami a stále bychom nacházeli: český člověk a příroda, venkov, pole, les, rybník.

Ano, zamyslete se někdy nad slovy naší hymny Kde domov můj? a vydejte se do kraje najít svůj domov.

To je také část putování všech těch mladých lidí, kteří vykročili na stezku českého rovingu. A všem modré nebe nad hlavou při tom putování.

KDE DOMOV MŮJ

Snad nejstarší popis vzhledu naší země můžeme číst v Kosmově kronice, kde tento autor píše: „*povrch této země tenkrát zaujímal širé lesní pustiny bez lidského obyvatele, zněly však hlasně bzukotem rojů včel a zpěvem rozličného ptactva. Zvěře bylo ve hvozdech bez počtu, jako písku v moři, nebo jako hvězd na nebi a nikým neplašena tékala cestou necestou.*“

„*Vody tam byly čistounké a k lidskému užívání zdravé, rovněž ryby chutné a výživné. Je to divná věc a lze z ní uvážiti, jak vysoko se vypíná tato země: nevtéká do ní žádná cizí řeka, nýbrž všechny toky malé i velké, pojatý arci do větší řeky, jež slove Labe, tekou až do Severního moře.*“

Dále pak Kosmas popisuje příchod Bohémů, dnes bychom řekli, Bójů, keltského původu. Trochu podivná situace v historii a díle českého historika.

A jak čteme dál, člověk sice zakládal svá sídliště i větší osady a hradiště, ale nijak zhoubně nezasahoval do stavu přírody, kromě pálení a klučení lesů pro získávání zemědělské půdy a používání dřeva ke stavbám a zhotovování nástrojů životních potřeb. Člověk stále ještě žil v souladu s přírodou. Ctil staré stromy, studánky dobré vody, podivné kamenné útvary, byla tu návaznost, pouto mezi člověkem a přírodou i v mytologickém vztahu.

Dnes naopak je člověk stále v ostřejším střetu, jeho ekonomové a technokrati nejsou schopni pochopit, že příroda je živý organismus, ne jen barely ropy, tuny uhlí, vápence, žíly kovů. Příroda má své miliony let staré ekologické zákony podléhající zákonům vesmíru od okamžiku astronomy označovaného velkého třesku.

Člověk, jako složka zoologické biosféry, vyšel z přírody a jako jediný živoch přehlíží zákony přírody, vytváří si svoje, které stojí v ostrém rozporu s přírodními.

Ozývají se sice moudré a varovné hlasy, ale tanec kolem „zlatého telete“ obalamutil většinu lidstva. Peníze, moc, násilí, to je označení pro charakteristiku onoho tvora, který má vědecké jméno *Homo sapiens sapiens*, ale dnes převládá varianta *Bestia triumphans* a to není dobré. Většina lidí si myslí, že myslí dobře a při tom vůbec nemyslí. Převládá klamný názor, že konzumní blahobyt je cílem lidského života.

Ano, vydávají se zákony na takzvanou ochranu přírody a člověkem zdecimované složky živořící na pokraji zániku. Ale co je třeba platný paragraf upravující ochranu určitého hmyzu, když se soustavně kácí staré, tak zvané doupné stromy, které jsou základním životním prostředím pro vývojová stadia takto chráněného hmyzu.

Starý, často vykotlaný strom není jen bezcenná dřevařská hmota s nekvalitním dřevem, ale často celý komplex důležitých životních prostředí od území měřící stovky čtverečních kilometrů až po milimetrový kousíček. A zachovávání těchto životních prostředí s takzvanými nikami, které obývá ten který živoch, to je účelná ochrana, ne paragraf natištěný na kusu papíru. Česká země je překrásná, to poznal každý, kdo se vydal na putování.

Ne všechno se dá napravit. Je však jedna zkušenost, že příroda pokud se jí dá trochu možnosti a trochu lidské pomoci, má v sobě sílu obnovit to, co tam bylo.

To však znamená nezpívat „poručíme větru, dešti“, ale zamyslet se nad tou naší přírodou, dobře si projít staré exponáty botanických a zoologických sbírek, prostudovat, jaká to byla životní prostředí a ta se pokusit obnovit.

Možná, že to zní absurdně, neuskutečnitelně, ale je potřeba mít víru a sílu, obnovovatelskou sílu přírody. Pak bude moci mladá generace říkat ano, zde je domov můj, který jsme si opět vytvořili k obrazu božímu, jak říkali naši předkové před desetiletími.

ČLOVĚK A ZVÍŘATA

Jsou lidé, kteří milují zvířata, jako členy své rodiny, jako své děti. Jsou však i tací, kteří sice „milují“ zvířata, ale snaží se je vychovat často bezcitnou a tvrdou drezúrou. Jen je málo těch, kteří také připouštějí, že zvířata trpí, cítí fyzickou i psychickou bolest.

Je zajímavé, že zvíře často chápe povely člověka lépe než dotyčný „drezér“ projevy zvířete tlumočené hlasově nebo pohybově. Bez zvířat by svět byl mrtvý, neobyvatelný. Co je zajímavého v sledování, jak si živočichové žijí, loví, sluní, hoví, zlobí, vychovávají svůj dorost, pečují o něj, často velmi citlivě a starostlivě. Člověk se dokonce může skamarádit se živočichy, zejména savci a ptáky.

Jak tvrdí herpetologové, plazi k takovému vztahu nejsou přístupní. Snad je tu realizována ona milióny let trvajících vývojová spojnice od ještěřů, ze kterých se vyvinuli ptáci, savci až k člověku.

Čím je živočich člověku ve vývojové řadě bližší, tím je přátelství snazší.

Všeobecně se v lidovém mudrosloví tvrdí, že člověk, který má dobrý vztah ke zvířatům, má dobrý vztah k lidem. Zvířata dovedou oplatit ono lidské citlivé chování někdy až zarážejícím způsobem. Pamatuji se, že když jsem zůstal po pohřbu mé manželky sám ve stavení a začal jsem zoufale plakat, kocour Kuba mi vyskočil na klín a pozorně se na mně díval. To nebyl pohled sebevědomého, drzého kocoura, ale pohled plný soucítění. Pak se tlapkami opřel o má prsa, strčil svoji hlavu pod mou bradu a začal se jemně třít, jako by mne hladil. Vytrval celou dobu, co jsem plakal, a i pak stále sledoval moji tvář, i když již seděl na zemi. A byla to takzvaná falešná kočka, jak říkají někteří hloupí lidé. Ano, Kuba je sveřepý kocour, co v době kočičích námluv se toulá celé dny, pak se vrátí se šrámy, minule měl natržené ucho, ale já jsem jeho kamarád, kterého si vybral on, ne já. V tom je rozdíl, kočka si vybírá, pes bere toho, kdo velí, kdo má v ruce bejkovec

Ale i ptáci dovedou být citliví, ale ne již tolik jako pes, kočka, kůň, prase.

Je nutno brát zvířata jaká jsou, ne nutit je, aby se polidštily, to ztrácejí své jáství, pokřivují se ze strachu nebo pohrdání nad chováním takového člověka. Platí zde ono Kiplingovo „jsme jedné krve, ty i já“. V tom je veliká moudrost.

Obsah

DEUS SIVE NATURA	1
TO, CO BÝVÁ NA ZAČÁTKU	1
KDE DOMOV MŮJ...?	2
NIC NEŽ KÁMEN	5
TO JE HROUDA	6
HVĚZDIČKO LEŤ!	7
SCIENTIA AMABILIS	9
HOUBY A PRAŠIVKY	14
VELKÝ BRATR	15
STARÝ JANEK	17
CO TEN PTÁČEK JARABÁČEK	19
STOPOVÁNÍ	22
LEZEM, ŠNEČKU, LEZEM	23
KAPITOLA ZE SCI-FI	24
PÍŠI A KRESLÍM	25
VODA HUČÍ PO LUČINÁCH	28
JAK NA TO?	29
TI BARBAŘI	31
Základní indiánské zákony	31
PINGL MŮJ MI PAKUJTE	33
KDE DOMOV MŮJ	33
ČLOVĚK A ZVÍRATA	35

TDC nabízí:

starší ročníky Skautingu a Skaut-Junáka za sníženou cenu

tj. minulý..... 100,- Kč komplet
předminulý..... 50,- Kč komplet

M. Nevrlý – Chvály Zadní Země – 26,- Kč
L. Rusek – Člověk a výtvarné dílo – 21,- Kč
L. Rusek – Lesní Moudrost – 25,- Kč
Kniha o Pontu – 28,- Kč
P. Bleeser – Příběhy k zamyšlení I – 20,- Kč
P. Bleeser – Příběhy k zamyšlení II – 23,- Kč
V. Břicháček – Skautské Putování po stezce životem – 45,- Kč
Z. Kratochvíl – Čtení o noži a mačetě – 40,- Kč
V. Fanderlík – Listy Jurovi – 15,- Kč
V. Fanderlík – Táborové epistoly – 12,- Kč
V. Janík, J. Zachariáš – Tábor 91 – 3,- Kč
Plakát krojový předpis – 5,- Kč
Fons občasníky 5. ročníku – 14,- Kč
Seminář WOSM – 15,- Kč
Rádce skautské družiny – 45,- Kč
Smečka volá 2 – Zpíváme s vlčaty – 12,- Kč
Smečka volá 3 – Hry na výletě – 10,- Kč
Lodní knížka pro vlčata – 25,- Kč
J. Kostková – Tělesná výchova pro skautky – 5,- Kč
Tajemství Žlutých skal, kreslený seriál – 15,- Kč
Metodické listy nejen pro světlušky – 15,- Kč
Integrace zdravotně postižených do skautské činnosti – 10,- Kč
Fundraising 96 – fin. zdroje pro neziskové organizace – 50,- Kč

do archivu:

75 výročí založení dívčího skautingu 1915–1990 – 3,- Kč

doprodej knih bez pevné obálky:

Miloš Kosina – Poklady dobrodruhů – 10,- Kč

Jaroslav Novák – Statečná srdce – 10,- Kč

Při hromadné objednávce sleva!!!

Pozn.: Dle Vašeho přání možno zaslat taktéž na tiskového zpravodaje střediska.

FONS: občasník roverských kursů lesních škol

vydává

Junák – Tiskové a distribuční centrum
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1, tel. 02/24 102 223
reg. značka MK ČR 6833

ISBN 1211-524X

redakční skupina:

Roman Šantora - Bobo, Marek Bárta

sazba: MPN

objednávky a distribuce:

Junák – Tiskové a distribuční centrum
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1
tel: 02/24 102 415 fax: 02/24 21 48 25 E-mail: bobo@junak.anet.cz
Praha, prosinec 1996, v počtu 1 000 výtisků
Občasník není výdělečně činný.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha
č.j. 330/93 - NP ze dne 4. 3. 1993
